

KERESZTYÉN IGAZSÁG

AZ ORDASS LAJOS BARÁTI KÖR FOLYÓIRATA

Új folyam 58. szám

2003. NYÁR

Tartalom

IGEHIRDETÉS

Id. Zászkaliczky Pál: Az Úr a mi oltalmunk 1

IN MEMORIAM MAGASSY SÁNDOR

Ittzés János: Búcsúzunk id. Magassy Sándortól 4

Ittzés Gábor: Igehirdetés id. Magassy Sándor temetésén 6

Isó Dorottya: Legyen meg a te akaratod! 9

Id. Magassy Sándor: Ószövetségi textusok evangélikus szószekeken 12

TANULMÁNY

Hamar István: Az ember a bibliai teremtéstörténet fényében 14

Boleratzky Lóránd: Az egyházi határozatok végrehajtásának
problematikája 18

KÖRKÉP

A különleges lelkészi szolgálatokról..... 23

Keveházi László: Az iskolalelkész feladatai 23

Fischl Vilmos: Repülőtéri lelkészség 27

Simonfay Ferenc: Vigasz a kórház magányában 28

Magassy Sándor (ifj.): Evangélikusság, ökumené a Tábori
Lelkészi Szolgálat keretei között 32

Jánosa Attila: Misszió - nem csak oda...
Lelkészi szolgálat a börtönben 35

ELBESZÉLÉS

Ordass Lajos: Sodródás - 1940 nyara 38

VERSEK

Kertész Eszter versei

Scholcz László: Négysorosok az Üvegszilánkok c. sorozatból

TARTALMI ÖSSZESÍTŐ 48

KERESZTYÉN IGAZSÁG

Az Ordass Lajos Baráti Kör negyedévi folyóirata
Független evangélikus teológiai és kritikai lap

Új folyam 58. szám – 2003. NYÁR

Felelős szerkesztő: Ittzés Gábor (tel.: 96–336–693)

Felelős kiadó: id. Zászkaliczky Pál (tel.: 1–403–28–07)

A szerkesztőbizottság tagjai:

Isó Dorottya, Ittzés János, id. Magassy Sándor

Szerkesztőség: 9025 Győr, Rát M. tér 2.

E-mail: olbkkerig@mail.datanet.hu

Kiadóhivatal: 1114 Budapest, Bocskai út 10.

Postacím: 1163 Budapest, Bodnár u. 29.

Csekkszám: Ordass Lajos Baráti Kör

Budapest – OTP XI. ker. 11711034–20081452

Nyomdai kivitelezés: OOK-Press Kft., Veszprém

Felelős vezető: Szathmáry Attila

Id. Zászkaliczky Pál

Az Úr a mi oltalmunk!*

*„Ha az Urat tartod oltalmadnak, a Felségest hajlékodnak,
nem érhet téged baj, sátradhoz közel sem férhet csapás.
Mert megparancsolja angyalainak, hogy vigyázzanak rád
minden utadon, kézen fogva vezetnek téged, hogy meg
ne üsd lábadat a kőben.”*

(Zsolt 91,9-12)

Testvéreim és Barátaim a Jézus Krisztusban!

Engedjétek meg, hogy a felolvasott zsoltár alapján mondanivalómban egészen személyes legyek. Nem tehetek másképpen!

A mai szolgálatra hetekkel előbb történt telefonos beszélgetés után a nagyhét közepén érkezett meg az írásbeli felkérés s a konferencia programja. Akkor, nagypéntekre és a húsvétra való készülés idején mindössze annyit tettem, hogy munkafüzetembe beírtam az esti áhítatok textusait, megállapítottam: átgondolt, nagyszerű ez az esti sorozat, bár lehet, hogy „túl szép”, „gyanúsán egyoldalú” ez a 91. zsoltár...

Egy hét múlva, húsvét hetében, szerda hajnalban kigyulladt és leégett legidősebb leányomék lakásának két tetőtéri szobája. Félelmetes illusztrációt kaptunk ehhez a zsoltárhoz: az Úr valóban a mi oltalmunk!

Körülbelül 5 óra 10 perc volt. A tizennégy éves Juli álmából ébredve rászólt a húgára: „Rozi, miért fészkelődsz, zörögsz, miért kapcsoltál villanyt?” Ám a kisebbik visszautasította a vádakat: „Én nem zörgök, villanyt sem kapcsoltam!” Ekkor már a tűz pattogott, a lángok világítottak. Rozi ágyától karnyújtásnyira volt az a kis asztal, amelyen elektromos zárlat miatt a fel sem kapcsolt lámpától keletkezhetett a veszedelem... A két lány kipattant az ágyból, riasztották a másik tetőtéri szobában alvó Misit, egy szinttel lejjebb a szülőket és a két kisfiút. Mire az apa felért a vödör vízzel, már az ajtó is égett, s percekben belül a két szomszéd is: a tűzfalak nélkül épült „sorházban” a cserép alatti nejlonfólia vitte tovább a lángokat. Több tűzoltóautó legénysége birkózott a vésszel. Az egyik szoba teljesen kiégett, elpusztult a két leány eddigi életének minden tárgyi emléke: a könyvek és a babák, Juli szövőszéke, Rozi fuvolája, az iskolai holmik és a ruháik... A tüzet eloltották, az egyik szobából semmi sem maradt, csak két arasznyi iszapos hamu és cseréptörmelék az aljzatbetonon. Másnap a budapesti tűzoltó-parancsnokságon többször is elmondták: „ilyen kiégett szobából nem szoktak élve kikerülni a lakók!”

Megrendülve adtunk hálát az Úrnak. Valóban az Úr a mi oltalmunk. Angyalainak adott rendelkezést, hogy őrizték unokáinkat, állandó éberséggel vigyáztak rájuk, le sem vették szemüket róluk... Szeretteink élve kerültek ki a tűzvészből, s akkor mit számít az anyagi veszteség?! Különben is fizetni fog a biztosító, össze-

* Esti áhítat az országos lelkeszkonferencián, Révfülöp, 2002. május 30.

fogtak a családtagok, barátok, gyülekezetek, a munkahelyek, s még a gyerekek iskoláitól is azonnal ömlött a segítség.

Am a megrendülés után döbbenet gondoltuk végig és fogalmaztuk meg a lehetséges kérdéseket: „Mi minden történhetett volna, Istenem?! Mi történt volna, ha az alattuk lévő szinten kezdődik a tűz, hogyan lehet megmenekülni a tetőtéri szobákból? Mi történt volna, ha a nehezen ébredő Rozi füstmérgezést kap, mielőtt magához tér?” Milyen könnyen ott maradhatott volna a héttagú családból egy, kettő vagy akár három is... Hiszen előfordulnak halálos tüzek. S eszünkbe jutott „A misszionárius nyelvet tanul” c. Túrmezei-vers, ott az Isten szolgája halott gyermekének ácsolja a koporsót.

Igen, az Úr a mi oltalmunk, ezt most megtapasztaltuk, de szabad ezt ilyen egyértelműen értenünk a jövőre nézve is?!? Mindnyájunkat ért már kisebb-nagyobb baj, megközelített s el is ért csapás, veszedelem, ütöttük már kőbe lábunkat... A zsoldárok között is ott vannak a panaszszoltárok, az Ószövetségben benne van Jeremiás siralmi. Vagy talán a Zsoldárok könyve „az emberi élethelyzetek svédasztala”, amelyről ki-ki sorsa és „címszavak” alapján válogathat? Netán az őrangyalok a ludasok, egyik-másik még gyakorlatlan, pajkos talán vagy lassú a reflexe? Esetleg az emberi sors összetettebb, a mai korszak egyre komplikáltabb, s ők már nem győzik a kor kihívásait?! Nem! Egészen másról van szó.

Az Úr gondviselése nem számítható ki. Isten - Isten. A Mindenható nem szorítható be saját törvényei, sőt ígéretei közé sem.

A 91. zsoldárt be kell állítanunk a teljes Szentírás összefüggésébe. Ha csak önmagában szemléljük, a bölcsességirodalom, a viszonzásteológia megfogalmazását találjuk benne. Azt az egyoldalú álláspontot, hogy az Istenhez való hűség még ebben az életben elnyeri jutalmát, a gonoszság pedig büntetését. Más szóval: az istenesek sorsa siker, gazdagság és egészség, az istentelenek pedig bukás, szegénység és betegség. Jób három barátjának teológiája ez, s legrövidebben Jób könyve keretelbeszélésében maga a Sátán fogalmazza meg ennek lényegét: „Nem ok nélkül féli Jób az Istent!” (1,9).

Bizony ott van életünkben a bukás és a kudarc, a váratlan csapás és a korai, értelmetlen halál. Amikor - úgy tűnik - az Úr nem adott parancsot angyalainak felőlünk. De hiszen Jézus soha nem ígért követőinek felhőtlen és gondtalan életet, tanítványainak még kevésbé. Sőt azt mondta Péternek: „... a Sátán kikért titeket, hogy megrostáljon, mint a búzát, de én könyörögtem érted, hogy el ne fogyatkozzék a hited...” (Lk 22,31-32). Nem egyszerű az élet a Sátán rostájában, gyakorta ki is esik Jézus tanítványa a rosta likán... Azt is mondta Urunk: „... a világon nyomorúságotok van, de bizzatok: én legyőztem a világot” (Jn 16,33). Mi sem lehetünk kivételezettjei! Igája, ha gyönyörűsége is, mégiscsak iga, s terhe, ha könnyű is, mégiscsak teher (Mt 11,30). S arra is felszólítja mai tanítványait: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztyét, és kövessen engem!” (Lk 9,23). Ha nincs ott életünkben a kereszt, lehet, hogy nem is Jézust követjük. Am vigyázzunk, nem minden baj vagy nehézség kereszt! A saját pénzen vett betegség, az alkoholtól szerzett májzsugorodás nem kereszt, a fiatalon kerékpáros szórványutak következtében kapott sportszív már lehet kereszt. Egy-egy gyülekezetben a lelkes összeférhetlensége miatt fellépő feszültség nem kereszt, de ha az evangélium hirdetése miatt fordulnak el tőle - mert például a temetésen ők csak sírni akarnak, de a feltámadásról hallani

nem - az már lehet kereszt. A rosszul nevelt papgyerek nem kereszt, de ha az a gimnazista fiú annakidején azért vállalta el az iskolai KISZ-titkárságot, hogy a szüleit bosszantsa, az a Krisztus-követő keresztjén keresztje. Az ilyen valóságos, érte vállalt keresztet Isten nem akarja levenni rólunk angyalainak segítségével.

És mégis az Úr a mi oltalmunk! Ám ezt semmiképpen nem követelhetjük ki tőle. Nem mondhatom: én megérdemlem, hogy velem kivételezzon. Én elvárhatom, hogy velem másként bánjon, mint a többiekkel. A kivételes bánásmódot Jézus maga sem várta el. A jeruzsálemi templom tetején, a negyvennapos pusztai böjt után éppen ezt az ígét idézi a Sátán Jézusnak. Ugorj le, hiszen az angyalok „tenyerükön hordoznak téged...” (Mt 4,6). Ismerjük Jézus választát: „... meg van írva: Ne kísértsd az Urat, a te Istenedet!” (4,7). Ezt a jézusi választ sokáig úgy értettem: Sátán, vedd már észre, én vagyok a te urad, fejezd be csábító ígéreteidet. Most értem helyesen. Jézus itt önmagát figyelmezteti. Ezt a figyelmeztetést még Jézus is önmagára érti. Nem hozhatja Atyját olyan helyzetbe, hogy presztízsből segítenie kelljen rajta. Még ő sem lehet istenkísértő!

Így mi sem, követői és szolgálói sem várhatunk el az Úrtól kivételezést, nem számíthatunk pozitív diszkriminációra, semmire nem mondhatjuk: „ez nekem jár, mert az ő szolgálja vagyok!” Semmi sem jár, minden kegyelem!

Alapigénket csak így érthetjük. Így illeszkedik a Szentírás mondanivalójának egészébe. S hogy jól értjük, igazol minket egy másik zsoltár egyik sora (32,7): „Te vagy oltalmam, megóvsz a bajtól!” - olvassuk a használatos fordítás szerint. A katolikus Biblia így fordít: „megmentesz a félelemtől”, s még érdekesebb Sík Sándor fordítása: „megmentesz kínjaim közül...” Az eredeti héber szó jelentése összetett, jelenti magát a bajt is s a vele járó szorongást, a gondot s az attól való félelmet is, az aggodalmaskodást. Más szóval: egyszer-egyszer az Úr megoltalmaz a bajtól, máskor viszont ott marad mellettünk, hogy el tudjuk hordozni a nehezét, a nem-szeretemen napokat, elveszi a felesleges félelmet, az értelmetlen aggodalmaskodást, s megtanít kezébe kapaszkodni.

Itt van hát előttünk az Úr kegyelmének gazdagon terített asztala. Rajta a mindennapi kenyér s az Élet Kenyere. A földi otthon és a mennyei hajlék. Az élet és az örökélet. Előfordul, hogy ha számunkra az elsők lesznek a fontosabbak, a teljességet ajándékozó Úr megszorogat, kevesebbet ad azokból, hogy felborult értékrendünket helyrebillentse... Ez a mi Urunk pedagógiája! A megvonások nem büntetések, óvó-védő szeretetének jelei. Áldott, aki ezt is kegyelemnek éli meg, s énekelni tudja: „kincset, életet... mind elvehetik..., mienk a menny örökre!”

Ismerős Reményik-vers az „Egy tölgylevélre” című. A megbarnult, megkeményedett tölgylevélen „felcsillámlik” az írás, bibliai jelző lett belőle. Ez a levél először „az angyalok tenyerén” volt. Sütötte a nap, növelte az energia, s táplálta a gyökereken, a törzsön, ágakon és gallyakon hozzá érkező éltető víz és a talaj ereje. Aztán az Isten tenyerébe került. S „kellott a dér, a tél, a hóihar, a zúzmara, a zordfényű palást, hogy egy Kéz azt írhasssa ránk, amit akar”. Az Isten tenyerén lett Reményikből is, s lehet belőlünk is alkalmas eszköze.

Erről vall a sokat szenvedett Jób is. Miután eleget perlekedett barátaival, s megálázta magát az Úr előtt, így könyörög és tesz bizonyosságot: „... kérdezlek, te pedig oktass engem! Csak hírből hallottam rólad, de most saját szemeimmel láttalak” (42,4-5).

Így, mindezzel együtt lesz oltalmunk az Úr!

Ittész János

Búcsúzunk id. Magassy Sándortól*

Testvéreim,

amikor ma, 2003. február 18-án - Luther Márton halálának 457. évfordulóján - az evangélium vigasztaló üzenetével megerősített szívvel búcsúzunk id. Magassy Sándor lelkésztestvérünkötől, akkor ezt nem a curriculum vitae adatainak felsorolásával tesszük, hanem úgy, hogy a Győrött, 1932. január 3-án útra indult, de Istenünk döntése miatt immár lezárult földi élet és egyházi szolgálat gyümölcseit és értékeit vesszük számba. Azokat az ajándékokat, amelyekkel Urunk gazdagította egyházunkat.

Mielőtt ezt meg tesszük, a hálás szolgatársi szeretet indít és kötelez arra, hogy megvalljam: bár a szó hétköznapi értelmében tanítványa nem voltam, mégis sokat tanultam id. Magassy Sándortól. Sokat kaptam tőle, rajta keresztül. Egyike volt azoknak a keveseknek, akiket úgy ismerhettem meg, mint akik Isten kegyelme egy-ügyű koldusaként, az evangélium, a Krisztus keresztyéről szóló beszéd boldogító bolondságára fundálták életüket. Ennek örömeiről mindig szenvedélyesen, megragadott szívvel és megragadóan tanúskodott, mert őt is megragadta a Krisztus. Esendőségében, emberi gyengeségeiben is hordozta a lángot; az őt eligazítót, a másnak is utat mutatót.

- Úgy emlékezünk id. Magassy Sándor testvérünkre, mint aki a **teológia szerelmese** volt, mégpedig a lutheri, az evangélikus teológiáé. Az átlagosnál sokkal jobban ismerte, és tudta, milyen kincset bízott ebben a teológiában Krisztus Lelke egyházunkra. Ha az egyház tanításának, a dogmatikának titkait böngészte, ha az egyháztörténet mély kútjába szállt le, ha tanítószolgálatunk, a katechetika feladatai és tennivalói nyugtalanították, vagy ha a himnológia területén járva az egyház éneklésének értékeit vette számba, mindig a reformátori teológia volt számára a mérték és a mérce.
- Úgy is emlékezünk rá, mint aki egyházunk **tiszta igeszolgálatáért égő** szívű szolgatárs volt; aki nemcsak inteni, kritikusan megszólalni volt kész, de dolgozott is a jobbításért. Ezekben a hetekben is sokan kapnak segítséget tőle az elektronikus lelkesi levelezőlista, a fraternet oldalain. Igé hirdetési előkészítői, perikópa-feldolgozásai nem csak a fiatal szolgatársaknak nyújtanak segítséget.
- Különösen is fontos volt számára a tiszta tanítás, egyházunk **katechetikai, hitoktatói szolgálatának ügye**. Harcos, békétlen, nyugtalan volt emiatt. Jól tudta, hogy a magát a reformáció örökösének valló egyházban ez az egyik legfontosabb kérdés. Csak megrendült lélekkel emlékezhetünk arra a szenvedélyes szeretetre, ahogy a szívének olyan kedves, készülő bibliai olvasókönyvről, a „keresztfa tündöklő titkát” hirdetőről szólt. Szinte halála napjáig, lelkesen, az elnehezülő és beteges test terheit is elfeledve dolgozott a győri főiskolán folyó hitoktatóképzésben.

---

* Elhangzott id. Magassy Sándor temetésén.

- Talán kevesebben, de búcsúzunk tőle úgy is, mint aki részt vett - testvérként és harcostársként - az egyházunk megújulásáért vívott küzdelemben. Ebben a küzdelemben sohasem a személyek, hanem mindig az ügy volt számára a fontos. Az 1988-ban megalakult Ordass Lajos Baráti Kör alapító tagja volt; a baráti kör folyóirata, a Keresztyén Igazság szerkesztőségének is kezdetől fogva tagja. Nemcsak témajavaslatok, ötletei voltak, de a lap egyik legtermékenyebb szerzője is volt.

Folytathatnánk még, de gátat szabunk emlékezésünknek. Testvéreim - szívük szavára figyelve - folytathatják...

Már csak egyről kell szólnom. Fájó szívvel, bűnbánattal. Ha id. Magassy Sándor lelkesztestvérünk pályarajzát végignézzük, a segédlelkési évek után is gyakran változó szolgálati helyeit számba vesszük (Tárnokréti, Takácsi, Marcalgergelyi, Nagysimonyi, Bakonyszombathely, s végül még - a nyugtalan nyugalom évtizedében - Sikátor), nem tudunk szabadulni a gondolattól, hogy egyházunk nem találta meg számára azt a szolgálati helyet, ahol Istentől kapott talentumait leginkább, egész egyházunk számára kamatoztathatta volna. Sokat végzett, de talán úgy még többet tehetett volna. Kyrie eleison!

Megköszönjük Istennek id. Magassy Sándor testvérünk szolgálatát. Könyörüljön rajta, takarja be irgalma palástjával, és a feltámadás nagy napján adja meg neki, hogy lássa, amit hitt és remélt: Jézus Krisztusért van üdvösség az Isten kegyelme koldusainak.

Scholz László

Arbor vitae

Ó, élet fája a Paradicsomban,
De vágyunk vissza hozzád, ágaidba!
Nézzünk a Golgotára, csakis onnan
Táru fel most még az Életfa titka.

Törvény és evangélium

Kell a tükör, hogy meglásd magad benne,
De el nem tünteti foltjaidat,
Ha összetörnéd is. Krisztus szerelme
Egyetlen gyógyír, mit a Jóhír ad.

Isten eschatonja

Ami belőled megismerhető
S vizsgálható már: alkotásaid.
Orcád, Isten, most még látatlan itt,
Fátyol nélkül *akkor* tűnik elő!

(Vö. Róm 1,19-20)

Ittész Gábor

Igehirdetés id. Magassy Sándor temetésén

„Zarándokének.

A mélységből kiáltok hozzád, Uram! Uram, halld meg szavammat, fíled legyen figyelmes könyörgő szavamra! Ha a bűnöket számon tartod, Uram, Uram, ki marad meg akkor? De nálad van a bocsánat, ezért félnék téged. Várom az Urat, várja a lelkeim, és bízom ígérétében. Lelkem várja az Urat, jobban, mint az örök a reggelt, mint az örök a reggelt. Bízál, Izráel, az Úrban, mert az Úrnál van a kegyelem, és gazdag ő, meg tud váltani. Meg is váltja Izráelt minden bűnéből.”

(Zsolt 130)

Gyászoló Gyülekezet, szeretett Testvéreim a Krisztus Jézusban!

Ez a zsoltár, amit most igehirdetési alapigeként olvastam fel, egyszer már felhangzott istentiszteletünkön. Ezt énekeltük az imént reformátorunk, Luther ismert feldolgozásában.

Nem tudom, hogy Magassy Sándor testvérünk gondolatainak, szívének útja hogyan alakult a 130. zsoltár és énekeskönyvünk 402-es éneke között. A bibliai zsoltár révén lett-e fontossá számára Luther éneke, vagy fordítva történt: Luther éneke elevenedett meg először a szívében, s ez vezette el őt a 130. zsoltárhoz. Egy azonban biztos: ez a zsoltár és ez az ének együtt volt ott Magassy Sándor testvérünk szíve közepében.

Mi tette az ő számára olyan fontossá ezt a zsoltárt és Luther énekét? Azt gondolom, egy a válasz erre a kérdésre: felismerte, hogy ez a zsoltár és ez az ének róla szól, és neki szól. De felismerte azt is, hogy ebben a bibliai igében, zsoltárban és Luther énekében az az üzenet fogalmazódik meg valójában, amit Krisztus Urunk bízott az övéire, és ami ezért mindenkinek szól, és mindenkiről szólhat. Itt és most jelentse számunkra ez azt, hogy rólunk is szól, és nekünk is szól, akik itt állunk, itt vagyunk most Magassy Sándor testvérünk ravatala körül.

Vallomás és tanítás, tanítás és vallomás ez a zsoltár, a 130. és Luther éneke is. Így értette ezt Sándor testvérünk is.

1. Mínd a kettőben először és mindenekelőtt életünk Isten előtti alaphelyzete rajzolódik ki. Az önmagában reménytelenségbe zuhant embernek a helyzete. Akinek nincs mire hivatkoznia, ha az élő Isten előtt áll. Akinek nincs mibe kapaszkodnia, nincs mivel dicsekednie, nincs miben reménykednie. A teljes, totális elvesztettség helyzetében van. Reménytelen helyzetben.

Ezt hirdette, ezt tanította, és önmagáról is ezt vallotta Magassy Sándor testvérünk. Ő, akit pedig az Úristen annyi kiváló adottsággal halmozott el, annyi értékkel ajándékozott meg gazdagon. Milyen könnyen szaladt a tolla vagy kopogott a keze az írógépen, majd a számítógépen, hogy gondolatait papírra vesse. Milyen energiával, odafigyeléssel, alaposággal tudott elmélyülni régi anyakönyvek rejtelmében, régi jegyzőkönyveket bogozgatva, vizsgálgatva: kutatva gyülekezetek s egyházunk életének a múltját. Megvolt benne az ilyen munkához elengedhetet-

len kíváncsiság, türelem és alaposág is. A lényeket látta, a lényeket kereste mindig. Pedig sokszor nem is olyan egyszerű dolog ez a szellem embereinek sem. És hogy tudta továbbadni, átadni másoknak a begyűjtött kincseket. Hogy tudta megosztani teológiai gondolatait tanítványokkal, munkatársakkal, a szolgatársakkal, mindnyájunkkal. Gazdagon megáldott, tehetségekkel gazdagon megáldott életű ember volt, de mégis hitte, tudta, vallotta a reformátorral együtt: bizony koldusok vagyunk, ez az igazság. Koldusok, az Isten irgalmának és szeretetének koldusai. S amikor most ebben a népes gyülekezetben itt állok, itt állunk e mellett a ravatal mellett, ajándékozzon meg mindannyiunkat az Úristen ezzel a látással! Hogy akármilyen kincseket rejtegethet is az életünk, el ne felejtjük soha: az Úristen, az élő Isten előtt egyikünk sem állhat meg másként, csak üres kolduskézzel, az Isten irgalmára szorulva.

2. De, Testvérek, ebben a zsoltárban, amit az imént felolvastam - és Luther énekében is - felhangzik valami más is. Felhangzik Isten irgalmának, bűnbocsátó szeretetének az üzenet is. Hogy hallottuk? „De nálad van a bocsánat, ezért félnék téged.” Hogy énekeltük? „Hirdetted, hogy a bűnöst el nem veti.” Nem tudom, föltűnt-e valakinek - ami persze természetes -, hogy a zsoltárban Jézus, Jézus Krisztus nincs megemlítve, de hogy Jézus neve Luther énekében, ebben az énekében sem kerül elő. És mégis tudjuk, érezzük, hogy valójában Jézus Krisztusról van itt szó. Tudta ezt Magassy Sándor testvérünk is. Tudta és vallotta, ha Isten irgalma, szeretete felől bizonyos akarok lenni, akkor Jézus Krisztusra kell nézni, akiben felénk fordult az Isten irgalma, akiben elérkezett világunkba az Isten bűnbocsátó, mentő, üdvözítő szeretete. Jézus Krisztusra kell nézni! Nem a körülményekből, nem életem, sorsom alakulásából kell kiolvasni az evangéliumot. Krisztustól lehet meghallani, és Krisztusról lehet leolvasni. Akik ismerték őt, tudjuk, mennyi testi nyomorúságot rótt rá az Úristen, különösen életének utolsó éveiben, tán évtizedeiben. Ő, ha az ő testének állapotából, elhomályosuló szemének, gyengülő hallásának, elerőtlenedő lábainak az üzenetéből akarta volna kiolvasni, hogy szeret-e az Isten, s Atyám-e az Isten, semmire sem ment volna. De Krisztusban hitte: övé is a bocsánat, Isten irgalma, bűnbocsátó szeretete. Ez a zsoltár és Luther éneke - itt, Magassy Sándor testvérünk ravatala mellett - erről akar meggyőzni bennünket is. Bennünket, akik ilyen vagy hasonló, vagy másfajta nyomorúságokkal terheltlen rójuk a földi élet útját, mint testvérünk. Ne ezekből akarjuk megtudni, szeret-e az Isten. Krisztusra nézzünk! Krisztusra nézz, testvér, és övele és őrá nézve mondd bátran az ének bizonyoságtevő mondatát: „...én csak őbenne bízom”, és akkor tiéd az Isten szeretete és kegyelme.

3. S végül, szeretett Testvéreim, ebben a most hallott zsoltárban és Luther énekében felcsendül az Isten szabadítására váró ember végső reménysége is.

Sándor testvérünk, aki nem egyszer érezte magát a halál közelségében, csüggedt is volt, olykor talán reménytelen is, de magát és másokat mindig újra Luther énekének ezzel a számára oly kedves mondatával vigasztalta: „Nincs kétségem, szava igaz, ígéretét beváltja”. Hányszor idézte ezt prédikációban, csendes baráti vagy lelkipásztori beszélgetésben, a főiskolán hitoktatói szolgálatra készülő hallgatóknak tartott előadásban; hányszor teológiai vitákban: ez a döntő, nincs kétségem, szava igaz, ígéretét beváltja. Ilyen Istenünk van a Krisztusban! Ezzel a reménységgel várta ő az Urat, Krisztus szeretetének teljességét, a földi lét után Isten szeretetének a kiteljesedését.

Bennünket is biztasson a zsoltárnak, Luther énekének, Magassy Sándor testvérünk élete bizonyágtételének üzenete: nincs kétségem, szava igaz, ígéretét beváltja. Gyászban, veszteség fájdalmában, halállal szembesülve így várja a mi lelkünk is az Urat, aki nem csalja meg és nem csapja be azokat, akik reménységüket beléje vetik.

Gyászoló Gyülekezet, kedves Testvéreim! Amikor felolvastam az igehirdetés alapigéjét, az elejéről egyetlen szót elhagytam. Most szeretném ezt kimondani. Az áll a 130. zsoltár elején: Zarándokének. Zarándokok éneke ez a zsoltár. Bűn mélységéből Istenre tekintő, nyomorúságaik között Istenben bízó és az Isten szabadítására váró zarándokok éneke. Magassy Sándor testvérünk, zarándok testvérünk zsoltára és éneke ezért volt a 130. zsoltár és Luther Márton éneke. S a zarándok Magassy Sándor most hazaérkezett szeretett városába, Sopronba, és hisszük, Jézusért hihetjük: az Isten szeretetébe is hazaérkezett. S hogy vigasztalást, békességet, reménységet találjunk mi mindannyian: családtagok, rokon, barátok, ismerősök, lehet a mi számunkra is erőforrás a testvérünk számára oly kedves mondat: nincs kétségem, szava igaz, ígéretét beváltja. Ámen.

Kertész Eszter

Küszöb

Ami nem időtartam.
Pengeéles határ.

A fog az ínyen átütött.
A nap eltűnt a hegy mögött.
A bőr a térden megrepedt.
Az eső épphogy eleredt.
A szó elhagyta az ajkat,
a csepp a vízcsapot.
A csíra feltörte a magot.
A köldökzsinór elvágatott.

Van előtte.
Van utána.
A kettő közt küszöb:
nem még, nem már.

A halál a határ
út és cél között.

Isó Dorottya

Legyen meg a te akaratod!

Megszegényedtünk valamennyien. Megszegényedtem magam is. Pedig február 1-jén még úgy váltunk el egymástól, hogy egy hónap múlva újra találkozunk. Hiszen fontos, számunkra nagyon fontos munka elvégzésének finisébe léptünk.

De Urunk ezt az újabb találkozást már nem akarta. Ahogyan telnek-múlnak a napok, a „miérték” Isten felé szálló kérdései nem csökkennek: miért éppen most? Miért ilyen hirtelen? Miért nem engedte? Miért és miért?

Míg birkózunk a kérdéssel, az általunk megválaszolhatatlannal, csak abba kapaszkodhatunk: Urunk tudja a választ, s egyszer majd előttünk is nyilvánvalóvá teszi azt. Mondogatjuk magunknak, tanítgatjuk magunkat elfogadni: Urunk legyen meg a te akaratod! De amit oly könnyű kimondani, ha Isten akarata egyezik a miénkkel, kimondhatatlanul nehéz elfogadni, amikor ő másként dönt, mint mi kívánnánk.

S most nagyon másként szerettük volna. Akartunk még tanulni Sanyi bácsitól; akartuk még, hogy bölcsességével, a benne lobogó tüsszel, lutheri gondolkodásával tanácsoljon, lelkesítsen bennünket; akartuk még, hogy ha csak csöndben is, de ott álljon mellettünk a küzdelemben, mert jelenléte már önmagában kiegyensúlyozottságot, biztosságot jelentett nekünk; s akartuk, hogy kézbe vehesse a könyvet, melynek kiadását olyan nagyon várta, no nem önmaga dicsőségéért, hanem a hitoktatásban küszködők, a tőle segítséget várók csoportjának épüléséért.

Másként szerettük volna.

Most, amikor tanulgatjuk elfogadni Urunk akaratát, és átéljük napról-napra, hogy mennyivel szegényebbek lettünk Sanyi bácsi hiányában, össze kell gyűjtenünk mindazt az értéket, amivel ő megajándékozott minket; amit ő adott egyházának, harcostársainak, tanítványainak, barátainak, nekem személyesen is. Össze kell gyűjtenünk, hogy amíg csak élünk, szívünkbe zárva megőrizzük ezeket a kincseket, mint amelyeket tőle kaptunk örökségül, s mint amelyek ezután is, alkotójuk eltávoztása után is gazdagítanak, tanácsolnak, lelkesítenek bennünket, s mint amelyeken keresztül ő maga, az alkotó is jelen lesz közöttünk.

Szegényebbek lettünk egy lutheri teológussal, aki sok-sok éven keresztül dolgozott azért, hogy hitvallásos bibliaértelmezésével és igehirdetési előkészítőivel a lelkészek gyakorlati munkáját segítse, a vasárnapi igehirdetésekre való felkészülést könnyítse. Hányszor mondta: tudom, milyen sokszor csak szombaton este jut el a lelkész addig, hogy foglalkozzon a vasárnapi igével. Akkor pedig a hét sok-sok fáradozása után, ő maga is fáradt lélekkel tanulmányozza az igét. Legyen könnyebb neki! Legyen egy írásmagyarázat és legyen egy igehirdetési vázlat, ami már támpontot adhat a gondolatok indulásához! Legyen minden vasárnap minden textusához előkészítő!

Kezdetben írógéppel dolgozott, de szeme lassan sötétedett, és az írógépet el kellett hagynia. Látásának romlása azonban számítógépen dolgozva is megnehezítette munkáját. Soha nem felejttem el, amikor mesélte: ha eltévesztem a billentyű

sorát, mert nem látom, hogy hová teszem az ujjaimat, akkor lehet, hogy hosszú sorokat írok le értelmetlen szöveggel, és újra kell kezdenem.

Amikor pedig ószövetségi textusok is bekerültek perikópáinkba, és azt kérdeztük tőle többen: hogyan készülünk ezeknek az igéknek az alapján? Mi segít nekünk a felkészülésben? - Akkor ő elkezdte feldolgozni azokat.

S íme, itt az érték, amit örökségként őrizhetünk és használhatunk: a perikópák, melyek az ógyházi, az A, B és C rend valamennyi evangéliumi és epistolai igéjének és a B rend ószövetségi igéinek feldolgozását tartalmazza. Közülük pedig az ógyházi rend könyv formájában is megjelenhetett.

Ki tudná ma megmondani: hány szószéken hangzott Sanyi bácsi perikópái felhasználásával igehirdetés, és hány szószéken fog még ezután is jelen lenni értékes gondolataival, mondanivalójával, tiszta igeértésével!

Szegényebbek lettünk egy az evangéliumért küzdelmet vállaló lelkészttárral, akinek soha nem volt fontos, hogy pozíciókat, hatalmat, jobb gyülekezetet szerezzen magának, de mindig fontos volt szóvá tennie, ha az evangélium sérült, ha az evangélium ügye tévútra jutott, ha emberi ambíciók, politikai törekvések vagy liberális gondolatok kiforgatták, elferdítették azt. Vállalta a küzdelmeket a 80-as évek közepétől harcostársaival együtt. Vállalta a kritikai hangot teológiai gondolkodásunk torzulásaival szemben, legyenek azok akár az igehirdetési előkészítőekben, akár hittankönyveink lapjain jelen.

Soha nem embert bírált, hanem mindig a leírt tartalmat, s a leírt tartalmat mindig Isten igéjével és hitvallási irataink szellemével vetette össze. Nem egyszer kesergett: ó, bárcsak nyílt, baráti, egyenrangú vita folyhatna azokról a kérdésekről, problémákról, melyeket felvettem. Bírálataimat ne csak mindig a személy elleni támadásnak vennék.

Szenvedett attól, hogy hangját nem tartalmában vizsgálták, hanem személyében.

Mint a hitoktatók oktatója ugyanazt a felelősséget érezte, amit Luther érzett, amikor felismerte: az egyház tanítása mennyi mindenben eltér a Szentírástól. Szólnom kell - mondta Sanyi bácsi is -, az én felelősségem, nem maradhatok csöndben. Ugyanakkor pedig mondanivalóját jegyzetekben rögzítette tanítványai számára.

S íme, itt az a sok érték, melyet örökségként őrizhetünk és kamatoztathatunk: a korábbi évtizedekben íródott igehirdetési előkészítőik ismertetéséből és bírálatából megtanulhatják a lelkészek, mi által, hogyan torzult a tanítás, azért, hogy igehirdetési gyakorlatunk örökre elhagyja azt, ami téves, s visszatérjen ahhoz, ami biblikus, ami krisztusi. Főiskolai előadásaiban és jegyzeteiben megismerhetik tanítványai mindazt, ami fontos egy hitoktató számára, s ami nélkülözhetetlen a hitoktató személyiségében. A Dunántúli Harangszóban megjelent bibliai és teológiai kifejezések magyarázatai minden egyháztagot, valamennyiünket tanítanak evangélikus gondolkodásra, sajátosságaink megismerésére és megőrzésére.

Szegényebbek lettünk egy lobogó hitű testvérrel, aki lankadatlan erőbedobással, szenvedélyességgel, a csüggedés és elfáradás jele nélkül végezte szerteágazó feladatait. Hol itt, hol ott bukkant fel: Győr, Sopron, Sikátor, Budapest, Veszprém településeit egy hét alatt körbejárta, ha arra hívták kötelezettségei. S bizony testének többféle nyavalyája sem csökkentette erejét, munkakedvét, lelkesedését, hitből fakadó küldetéstudatát.

Személyiségének különleges színtöltője volt a kedves humor, mellyel különböző kegyességi stílusokat, ígéhirdetési attitűdöket karikírozott. Gyakran még saját magát sem kímélte önironikus megjegyzéseivel. Nem egyszer csalt mosolyt, sőt nevetést arcunkra, amikor olvastuk karikatúráit készülés közben, vagy amikor csüggedten panaszkodtunk, s ő egyetlen mondatával feledtette a gondot, a bajt.

Lobogó hitének emléke, a bátorító mondatok, humoros megjegyzések pedig örökre bevésődtek tudatunkba, elkísérnek bennünket egész életünkben, és életre kelnek, megszólalnak majd, amikor biztatásra, erősítésre lesz szükségünk. Mi pedig tudni fogjuk: Sanyi bácsi áldott öröksége ez számunkra.

Szegényebbek lettünk többen, szegényebb lettem én magam is egy igaz, hűséges baráttal. A mindennapok egyforma tevékenységei közepette, életünk, egyházunk, országunk hozzánk megérkező újabb eseményeiben oly természetes volt, hogy felemeljük a telefonkagylót, és megkérdezzük egymástól: mit szólsz ehhez? Oly természetes volt az is, hogy ha már 3-4 héten át nem találkoztunk, akkor kerestük egymást: mi történt? Hogyan zajlottak az utóbbi hetek?

Azt pedig oly jó volt felfedezni minden alkalommal, hogy gondolataink, véleményeink egy vágányon futnak, ugyanazt mondjuk, még ha eltérő szavakkal vagy hangsúlyokkal fejezzük is ki azokat. Oly jó volt élvezni bizalmát, oly jó volt tudni: bármit mondok, bármit cselekszem, ő mindig ezen a bizalmon keresztül néz rám, elhiszi, amit mondok, és ha kell megvéd, ha kell mellém áll. Oly jó volt vele együtt dolgozni: látni munkamódszerét, felismerni, hogy ő, akire tisztelettel felnéztem, mennyire nem érzi magát nagyinak, tévedhetetlennek, meghallgatja észrevételeimet, megszívleli tanácsomat. Jó volt vele együtt küzdeni bibliai olvasókönyvéért; és jó volt vele együtt haladni a munkában: lépésről-lépésre előbbre jutni, míg megvalósul a terv és kiadásra kerül a könyv munkafüzeteivel együtt. S oly jó lett volna, ha a munka befejezésének együtt örvezzhetünk volna!

Olykor még most, hetek múlva is elkap az érzés: mi lehet Sanyi bácsival, fel kellene őt hívní. De az érzést a tudat azonnal korigálja: ez ma már lehetetlen.

A barátságot, a szeretetet azonban, amivel körülülvett, amivel megajándékozott, és ami összekötött bennünket eltérő életkorunk ellenére is, örök értéként szívembe zártan őrzöm. Ez az ő öröksége nekem és többi barátjának.

Megszegényedtünk, mert Sanyi bácsi elhagyott bennünket. De szegényen is gazdagok maradtunk, mert Sanyi bácsi értékes örökséget hagyott ránk. Gondolatban ezért most megállunk sírja mellett, és zokogva szegénységünkön, de örvendezve a gazdag örökségen, kimondjuk végre hitből és reménységre: Urunk, legyen meg a te akaratod. Legyen hála neked, hogy szolgádat közénk adtad, hogy itt élhetett velünk, itt dolgozhatott közöttünk, és itt hagyhatta ránk örökségül értékes munkáit, gondolatait; barátságát és szeretetét pedig, míg élünk, szívünkbe zártan őrizhetjük.

De most kérünk is téged, Urunk, vigasztalj minket! Vigasztalj azzal, hogy az örök élet, melyet szolgádnak már megadtál, ránk is vár, s egykor ott boldogan találkozhatunk Sanyi bácsival, minden szeretettünkkel és veled, az élet, az örök élet Urával, mindenek Teremtőjével és megváltó Istenével! Urunk, legyen hát meg a te akaratod!

Id. Magassy Sándor

Ószövetségi textusok evangélikus szószékeken*

„Az Írások rólam tanúskodnak”

Néhány évvel ezelőtt Bence Imre a Lelkipásztorban szóvá tette: istentiszteleteinken - az egyoldalú bibliaszemlélet következtében - szinte kizárólag újszövetségi igék kerülnek elő, s ezzel megszegényedik a biblia teljes üzenetének továbbadása. Megállapításával csak részben értettem egyet. A nyilvános igeszolgálat keretei közé tartoznak ugyanis a hitoktatás, a konfirmáció, a gyülekezet különböző rétegalkalmi is, ahol részben előírt anyagként, részben szabadon választhatóan megjelenik - vagy megjeleníthetővé válik - az az isteni kijelentés, amely az Ószövetség sajátos kincse. Hozzá kell tennem: az újszövetségi perikópák kijelölésével párhuzamosan mindig megjelent az a megjegyzés is, mely szerint fakultatíve választható ószövetségi perikópa is.

A 2000/2001-es egyházi esztendőben aztán újra megjelentek ószövetségi igék is a perikóparendben, még hozzá úgy, ahogy az korábban Pröhle professzor indíttatása alapján történt: megfelelő elrendezésben az igék egyharmada az Ószövetségből, egyharmada az epistolák közül, egyharmada pedig az evangéliumok közül került ki. A rendszer „vetésforgó”-szerűen került alkalmazásra; így a kijelölt sorozat három igecsoportját három év alatt fel lehetett dolgozni. A jelek szerint ez a szisztéma érvényesül most is.

Nézzük meg, hogy hol tartunk!

Néhány tételben próbálom kifejezni látásomat.

(1) Az utolsó ötven év átlagát tekintve az Ószövetség megfelelő arányban kapott helyet istentiszteleteinken.

A Lelkipásztor 1952-1989 között ötször az „A”, négyszer a „B” és egyszer a „C” sorozat ószövetségi perikópaát dolgozta fel.

Viszonylag későn - 1974-ben - jelent meg Dóka Zoltánnak egy remek tanulmánya, amely mindmáig érvényesen bevezet az Ószövetség világába. Ezt annál inkább fontos hangsúlyoznunk, mivel a Teológia által 2001-ben indított sorozat előtanulmányában Jutta Hausmann magas színvonalon fejt ki antilutheránus tanítását: hangsúlyozva, hogy az Ószövetséget igazán hitelesen csak az tudja interpretálni, aki tudatosan elzárkózik mindenféle újszövetségi infiltrációtól. Mert hát az Ószövetséget önmagából és saját korából kell megértenünk...

S ezzel elérkeztünk a kettős megfogalmazású tematikánk második tagjához.

(2) Bár fontos - sőt nélkülözhetetlen - a textus eredeti mondanivalójának vizsgálata, magyarázatunk torz marad, ha figyelmen kívül hagyjuk az újszövetségi összefüggéseket. Döntő fontosságú Jn 5,39-nek a címben szereplő részlete mellett Jézus kijelentésének első része is!

---

* Előadás LMK-ülésem, Budafokon, 2003. január 8-án.

Jézus mondásában kikerülhetetlen az a figyelmeztetés, mely szerint a legpontosabb írástanulmányozás is félrevisz, ha kimarad belőle a megígért és elérkezett Fiú. A 2001/2002-es egyházi évben kiadott két füzet tartalmának 80 %-át sokan - jó érzékkel - éppen azért ítélték használhatatlannak, mivel korszerűnek vélt tudományos apparátussal akarta helyettesíteni azt, ami nélkülözhetetlen. (Felkérésre elkészítettem ezeknek a tanulmányoknak az elemzését.)

Nem vagyok még készen az Ószövetség teljes agendai anyagának feldolgozásával. Annyi anyagom azonban már most is van, melynek alapján összehasonlításokat tehetek, s megállapíthatom, hogy a Lelkipásztorban megjelent meditációk mind szerzőik felkészültségét, mind az előkészületek anyagát tekintve nincsenek hátrányban a mai feldolgozásokkal szemben. Itt nyílik alkalom annak elmondására, hogy kirajzolódott számomra: nem mind jó, ami új, és nem mind rossz, ami régi.

(3) Az „A-B-C”-sorozatban helyet kapnak az Ószövetség legfontosabb igéi.

A Tóra - benne az őstörténettel (9), az ősatyákkal (11), Mózesrel, a pusztai vándorlással és a törvényszövetség kialakulásával (32) - 52 igével, az „Ószövetség evangélistája”, Ézsaiás pedig 49 igével jelentkezik. El lehet mondani, hogy nagyjából az egyházi év egyharmadát lefedik ezek a perikópák. Szerencsés mozzanat, hogy az igék általában erőltetés nélkül illeszkednek az Agenda tematikájához.

Problémák csak a perikopálásnál jelentkeznek. Ez a gond azonban általános: lépten-nyomon találkozunk vele az evangéliumok és az epistolák esetében is. Tükrözi az etizáló diakóniai teológiát, amely a leggyakrabban feladatokat jelöl ki, és Jézust is csak mint erőforrást és példaképet állítja az igehallgatók elé. A kérdés azonban túlvisz témánkon, ezért most csak utalok rá.

(4) Küldetésünk lényege: tanúskodnunk kell a Krisztusról.

Fél évszázaddal ezelőtt mondta egyik professzorunk: nem akkor lesz krisztocentrikus az ige hirdetésünk, ha minden fát addig csavargatunk, amíg keresztfa nem lesz belőle; hanem akkor, ha az „igazat”, a valóságosat, az eredetit és hamisítatlant szólaltatjuk meg. Mert Jézus maga mondja: „Én vagyok az út, az igazság és az élet” (Jn 14, 6), ennél fogva csak az mutathat Óreá, ami igaz.

Ezen a ponton újra előkerülnek a konkrét textusértései problémák, melyek közül leginkább az „imago Dei” és a „Kain-probléma” lehet beszélgetésünk alapja.

Scholz László

Illő hódolat

Dicsérd én lelkem az Urat, dicsérd!
Nemcsak a sok jóért, tengernyiért,
Mit nem fogadhatsz háládatlanul,
De Őmagáért, Isten Ő, az Úr!

Az ember a bibliai teremtéstörténet fényében*

Az 1Móz 2 antropológiája

A bibliai antropológia igazi kincsesbányája a Genézis 1-2, hiszen e bevezető fejezeteknek éppen ez a fő témája: kicsoda az ember, hol van a helye és mi a dolga a teremtett világban? Vizsgálódásaink során azonban sose felejtjük el, hogy e kérdésekre a választ nem mai értelemben vett tudományos meghatározások, hanem egy saját hajdankori műfaj közvetíti számunkra. Ez a műfaj az őstörténet vagy ősmítosz, ami egyszerre kollektív visszaemlékezés, létértelmezés és üzenet az utókor-nak. Ilyen történetekkel a világ minden népénél találkozunk, tehát nemcsak a Bibliában és nemcsak az ókori nagy kultúrákban (ahogyan ezt sokáig hitték), hanem Afrikában, Belső-Ázsiában vagy az óceáni szigetek bármelyikén is. S ami a legmegdöbbentőbb: e számtalan őstörténet ugyanazokat a témákat (teremtés, őshaza, földművesek és pásztorok, őskori katasztrófák stb.) és ugyanazokat a motívumokat (tiltott fa, élet fája, beszélő kígyó, szivárvány stb.) variálja számtalan változatban, - de korántsem egyféle értelmezéssel. Ebből aztán két következtetés vonható le: az egyik, hogy valamennyi őstörténet közös forrása az emberiség egyetemes őshagyomány; s a másik, hogy ezt a közös alapanyagot minden nép és minden kultúra a maga világszemléletének megfelelően dolgozta fel. Így a bibliai őstörténet sem az emlékek és motívumok másféleségében tér el a Biblián kívüliektől, hanem abban, hogy a bibliaíró - a maga egyedülálló istenismeretének fényében - másképp értelmezte ugyanazokat a tényeket, tapasztalatokat és rejtélyeket, amelyek a világ minden népének ősmítoszaiban megtalálhatóak. Érdekes dolog végigkövetni egy-egy motívum útját a vélhető kezdetektől a Bibliába való bekerülésükig, de számunkra legfontosabb a sajátos bibliai üzenet megértése.

Ezek után térjünk rá mai esténk konkrét tárgyára: mit mond az emberről a Biblia második fejezete? A Genézis 2 kifejezetten az ember teremtéséről szól, mintegy lassított felvételen még egyszer bemutatva a Genézis 1, 26-29 kompakt üzenetét.

Az első filmkocka: „Azután megformálta az ÚRisten az embert a föld porából” (Gen 2,7a).

Ennek a világszerte ismert motívumnak nyilván az a megfigyelés az alapja, hogy az ember, ha meghal, földdé mállik. Akárcsak a növények meg az állatok. Akkor tehát valamennyien a föld anyagából kellett hogy formáltassanak - mint a fazekas kezében az agyagedények vagy a szobrászában az agyagszobrocskák. A homo a humus-ból, adám az adámá-ból teremtett.

A Palesztinával szomszédos Mezopotámia teremtésmítoszaiban az istenek egy mihaszna vagy - más változat szerint - egy gonosz istenség vérét gyúrták össze az agyaggal, hogy embert teremthessenek belőle. Innen adódik tehát az ember eredendő hitványsága, hiszen ereiben a semmirevaló Lamga, illetve a kifejezetten go-

* Az OLBK együttlétén Bp.-Kelenföldön, 2002. dec. 5-én elhangzott előadás szerkesztett változata.

nosz Kingu vére lüktet - a Folyamköz mitológiája szerint. A Gen 2 nem szól arról, hogy Isten bármit is hozzákevert volna a föld porához, amikor az embert teremtette. A bibliai őstörténet nem tud az ember végzetszerű, alkati romlottságáról, ugyanakkor az ádám-adámá-motívummal világosan utal az összes földi teremtményrel való rokonságunkra és sorsközösségünkre.

A második filmkocka: „... és éltető lehetet (szó szerint: élet lehetetét) fűjt az orrába, s így lett az ember élő lényé” (Gen 2,7b). A **nismat hajjim** nem az ember halhatatlan lelke, hanem az Isten éltető lehetete. Ember és állat addig élő lény (nefes hajjá), amíg Isten vissza nem vonja tőlük az élet lelkét (Jób 34,14-15).

Ez a teremtésben kapott isteni adomány már nem minden földi lényrel közös jussunk, hanem csak az animális étellel rendelkező teremtményekkel, vagyis csak az állatokkal. Velük viszont igen, és ez teszi lehetővé például a különféle állatkísérleteket, melyek eredményeit az emberre is alkalmazzák.

Mivel az élet egyedül Isten ajándéka (mi létrehozni nem, csak kioltani tudjuk), ezért méltó dolog az élet (titkának) megbecsülése és féltő óvása, az Ehrfurcht vor dem Leben (Albert Schweitzer).

A harmadik filmkocka: „És fogta az ÚRisten az embert, és elhelyezte őt az Éden kertjében, hogy azt művelje és őrizze” (Gen 2,15). Ez az első lépcsőfok, ahol az ember már csak egymaga áll. Művelni és őrizni csak tudattal, én-tudattal és Isten-tudattal rendelkező lény képes, ilyen pedig csak egy van a földön.

A két feladatot sokféleképpen próbálták konkretizálni. B. Jacob szerint, mivel Isten csak fákat ültetett az Éden-kertben, az emberre maradt a veteményeskert telepítése - s a kert öntözése is, hiszen a Gen 2,10-14 csak folyóvízről tud, esőről nem. A Noordtziyn szerint, mivel az ember az Éden kertjében tökéletes összhangban élt az állatokkal, a kertet nem a dúvadak ellen, hanem az idegen, démoni erők ellen kellett (volna) megvédeni. C. Westermann szerint minden alkotó emberi tevékenység besorolható ebbe a két kategóriába, mert vagy a lehetőségek kiaknázására, vagy a megszerzett javak megőrzésére irányul.

A szövegösszefüggés azonban azt sugallja, hogy Gen 2,15-ben a bibliaíró nem konkretizálni, hanem jellemezni kívánta az emberi munkát mint Istentől kapott megbízást. **Ábad** = valakinek a szolgálatában vagy valakinek a megbízása alapján dolgozni; **sámar** = valakinek a tulajdona fölött őrködni. Eszerint ebben a versben arról van szó, hogy Isten a maga tulajdonát az ember kezére bízta, hogy a belé teremtett lehetőségeket felszínre hozza és védelmezze. Teremteni az ember nem tud, de Isten teremtett világa az emberi munka folytán bontakozik ki egyre teljesebben, ahogy erre Gen 2,5 is utal.

Ebben a beállításban a munka semmi esetre sem tekinthető átoknak (mint sok Biblián kívüli mítoszban), hanem kifejezetten kiváltságnak: Isten munkatársai vagyunk.

A negyedik filmkocka: Az Éden-kert közepén van egy fa, amelytől Isten az embert óvja, de nem zárja el (Gen 2,16-17; 3,3). Így jut kifejezésre, hogy az ember önálló döntési joggal bíró és ezért felelősségre vonható erkölcsi lény.

Az állatot mindig domináns ösztöne vezérli. Ilyen ösztöne az embernek is van, de ennek nincs teljesen kiszolgáltatva. Módjában áll a választási lehetőségeket vé-

giggondolni, mérlegelni, és azután szabadon dönteni, hogy melyiket kövesse. S mivel szabadon döntött, ő a felelős a döntés következményeiért.

Az ötödik filmkocka: „Ezt parancsolta az ÚRisten az embernek: a kert minden fájáról szabadon ehetsz, de a jó és rossz tudásának fájáról nem ehetsz, mert ha eszel róla, meg kell halnod” (Gen 2,16-17).

A tiltott fa nem almafa volt, de nem is a tudás fája, ahogy azt ma is sokan hiszik. A tudat - és folyománya, a tudás - Isten ajándéka, mely nélkül lehetetlen volna a ránk bízott világot művelni és őrizni. A tiltott fa a jó és a rossz tudásának, azaz megkülönböztetésének a fája. Isten attól óvja az embert, hogy a jó és a rossz megkülönböztetésének jogát magának szakítsa le, ahelyett, hogy Istentől kérne ebben tanácsot. Az Isten iránti bizalom, a vele való közösség és a neki való engedelmesség fájáról van tehát szó. Amikor az ember erről szakított, voltaképpen Istennel szakított, és önmaga istenévé tette magát. A Biblia ebben látja minden emberi nyomorúság gyökerét.

A hatodik filmkocka: „Sarjasztott az ÚRisten a termőföldről mindenféle fát..., az élet fáját is a kert közepén” (Gen 2,9).

Az élet fája vagy füve, étele vagy itala jellegzetes őstörténeti motívum. Alapjául talán a gyógynövények szolgáltak, melyekkel az életet meg lehet menteni vagy hosszabbítani. Valószínűleg sokáig tartotta magát az a reménység, hogy egyszer minden bajra megtalálják a gyógyírt, és akkor az élet újra meg újra visszaszerezhető lesz.

Ez a vágy szólal meg a népek meséiben oly módon, hogy a mesék hősei megtalálják az élet fáját, és szakítanak is róla. Így azután nem halnak meg sohasem, vagy ha meghaltak, újból életre kelnek. Nyilvánvaló, hogy ezekbe a mesékbe azt álmodta bele az ember, amit a valóságban elérni nem tudott.

Másként szerepel az élet fájának motívuma a hősmítoszokban. Íme két példa. A barátja halálától felzaklatott Gilgames elindul, hogy megszerezze magának a halál ellenszerét. Umnapisti tanácsát követve, sok-sok gyötrődés után hozzá is jutott az élet fűvéhez, melyet azonban egy óvatlan pillanatban egy kígyó elragad tőle. A kígyó rögtön levedli régi bőrét, és megújnodva siklik tova. Gilgames pedig ráébred, hogy meg kell halnia. - Egy másik babiloni hősmítosz szerint a haragvó Anu isten maga elé idézi Adapa királyt. Éa, az emberek égi pártfogója figyelmezteti Adapát, hogy ne nyúljon ahhoz az ételhez és italhoz, amelyet Anu kínál majd neki, mert meg akarják mérgezni. Közben Anu megengesztelődik, és Adapát az élet ételével és italával kínálja. Ő azonban nem mer venni belőlük, és így elszalasztja az örök élet lehetőségét.

E két példa jól szemlélteti, hogy a hősmítoszokban (a meséktől eltérően) az ókor embere töprengve siratta beteljesületlen vágyait. E mítoszok hősei megközelítik az élet fáját, de gyümölcséből enni már nem tudnak. Valamilyen váratlan, zavaró körülmény az utolsó pillanatban meghiúsítja szándékukat. Hogy ez hogyan történik, arra minden mítosz más-más választ ad; de hogy miért van ez így, arra vagy sehogyan, vagy a következőképpen felelnek: Ha az ember elérné a halhatatlanságot, akkor vetélytársa lenne az isteneknek, nem pedig szolgálja, - és ezt az istenek sohasem fogják megengedni.

A Biblia Édent nemegyszer nevezi Isten kertjének (Ézs 51,3; Ez 28,13; 31,9), de a görögöknél emlegetett Heszperidák kertjétől és az egyiptomiaknál ismert Boldogok szigetétől eltérően, ez nem olyan hely, ahová az embernek belépnie sem szabad, hanem olyan hely, amelyet Isten az ember otthonául is szánt. Az élet fájától Ádám nem volt eltiltva. Mert a Biblia szerint az Isten nem féltette, hanem megosztotta az emberrel a maga életét - mindaddig, míg az ember is vele akart élni. Amikor az ember önállósította magát az Istennel szemben, nem gondolt arra, hogy ezzel az Édent is elveszíti. Éden javai ugyanis elválaszthatatlanok Istentől, köztük az el nem múló élet ajándéka is. A halhatatlanság egyedül Isten attribútuma (1Tim 6,16), de a halhatatlanság vágya nem ok nélkül van ott az ember lelkében. Isten kész részletetni bennünket a maga örök életében, ha közösségben maradunk vele. Az Édenben szabad volt az út az élet fájához, és a mennyei Paradicsomban újra hozzáférhetővé lesz az Istenhez hazataláltak számára (Jel 22,2).

A hetedik filmkocka: „Azután ezt mondta az ÚRisten: Nem jó az embernek egyedül lenni, alkotok hozzáillő segítőtársat.” És megteremtette az ÚRisten Ádámnak Évát (Gen 2,18-24).

Az asszony teremtésének figyelmes végigolvasása bárkit meggyőzhet arról, hogy a bibliai őstörténet mondanivalója nem az, hogy Éva másodrendű ember Ádámhoz képest, hanem éppen az, hogy vele teljesen egyenrangú ember (a zsidó fordítás szerint néember, azaz nőember). A Gen 5,2 is ezt mondja: "Isten az embert férfivá és nővé teremtette, megáldotta, és embernek nevezte őket." Ádám és Éva tehát együtt teszik ki az ember fogalmát, és ezért minden, amit az emberről eddig elmondtunk, egyaránt érvényes a férfira és a nőre.

Íme a bibliai antropológia őstörténeti alapjai: Ádám csak az őt körülvevő élő és élettelen környezettel, az Istenhez, a másik emberhez és a természethez való tudatos és felelős viszonyulásával, az életfeladatát jelentő munkával és az örök élet lehetőségével együtt e m b e r.

Kertész Eszter

Dal

Isten tenyere kérges.
 Isten tenyere szép.
 Isten tenyere kérdez.
 Isten tenyere véd.
 Isten tenyere sebzett.
 Isten tenyere ép.
 Isten tenyere kezdet.
 Isten tenyere vég.

Az egyházi határozatok végrehajtásának problematikája

A nemzetközi hírű dr. Erdő Péter kánonjogásznak és korábban a Codex Iuris Canonici gyűjtőmunkáját végző Serédi Jusztiniánnak esztergomi prímássá történt kinevezése óhatatlanul azt a pápai üzenetet hordozza, hogy szükség van a kánonjog, vagyis az egyházi jogrend uralmának további erősítésére.

A jogbiztonság erősítése nemcsak az állami élet szempontjából elsőrendű fontosságú – mert hiszen az állam nem is egyéb, mint a jog teremtménye: egy fejlett jogrendszer egysége által összetartott társadalom –, hanem az egyházak szempontjából is elhatározó jelentőségű. Mutatis mutandis: a jogállam fogalma egyházi vetületben is azt jelenti, hogy az egyház kötve van az egyházi és állami egyházi jogi normákhoz, másrészt pedig ezeknek a megsértése esetére biztosítva van a jogsérelmet szenvedett számára a pártatlan jogi védelem.¹

A jogrend uralmának az erősítése az evangélikus egyház számára is folyamatosan teljesítendő feladatnak tekintendő. De nyilvánvaló, hogy mit érnek a legnagyobb körültekintéssel megalkotott jogszabályok és az ezekkel összhangban lévő határozatok, ha a gyakorlati életben nem tudnak érvényre jutni. Ma is egyetérthetünk Ihering megállapításával: „A jog azért van, hogy érvényesüljön. Az érvényesülés maga a jog élete és igazsága, maga a jog. Ami nem valósul meg, ami csak a törvényekben és papíron marad, csupán látszatjog. Tehát nem a törvény absztrakt tartalma dönt a jog értéke felől, nem a papírra vetett igazságosság és az erkölcsös-ség a szavakban, hanem a jognak objektivitása az életben: a tetterő, amivel ez, amit szükségesnek ismernek el és kifejeznek, végrehajtást és megvalósítást nyer.”²

Aligha kell rámutatnunk azokra a veszélyekre, amelyek abból adódnak, ha a jogszabályok, illetve az egyházi határozatok végrehajtása elmarad. A jog uralma törést szenved, felbomlik a rend, amelynek fennmaradása közös érdek, és jogbizonytalanság, végső soron anarchikus állapotok következhetnek.

Míg a protestáns egyházaknál a múltban az államhatalom az egyházi törvények és jogerős határozatok végrehajtásához segítséget (*ius advocacionis, ius advocatiae, bracchium saeculare*) nyújtott, addig a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény értelmében „az egyház belső törvényeinek, szabályainak érvényre juttatására állami kényszer nem alkalmazható”.³

Az egyházi határozatok végrehajtásánál állami segítségnyújtásra nem mind-egyik egyháznak van feltétlenül szüksége. Nézzük először a katolikus egyházat, azután a protestáns egyházakat!

¹ Walter Burckhardt: *Methode und System des Rechts*, Zürich, 1936. 214. l.

² Rudolf von Ihering: *Geist des römischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung* II. Teil. II. Abt. Darmstadt, 1954. 322. l.

³ 1990. évi IV. törvény 15. §.

A katolikus egyháznál egyrészt azzal magyarázható, hogy állami segítségnyújtásra nem tartanak igényt, hogy az államhatalomtól való függetlenséget ebben a vonatkozásban is meg kívánják őrizni, másrészt pedig a végrehajtandó határozatok más természetűek, mint a protestáns egyházaknál felmerülő zömmel fegyelmi büntetések. A Codex Iuris Canonici a cenzúrákról, vagyis a gyógyító büntetésekről beszél, melynek három fajtája van: a kiközösítés, az egyházi tilalom és a felfüggesztés.⁴ 16 olyan eset ismeretes, amikor önmagától beálló büntetésről van szó,⁵ amikor tehát gyakorlatilag nincsen szükség külön végrehajtásra. Ilyen pl. a felfüggesztés, amely ipso iure beáll, azonban a többi esetben is a cenzúra megfoszt bizonyos lelki vagy ezzel összefüggő javaktól mindaddig, amíg feloldozást nem nyer ezek alól.

A házassági pereknél a bontás bejegyzésével a végrehajtás megtörténik.⁶

A plébánosok áthelyezésére vonatkozó eljárási szabályok⁷ részletezik a püspök teendőit, melynek végén a püspök felszólítja a plébánost, hogy egyezzen bele az áthelyezésbe. Ha ellenkezik, akkor a püspök kiadhatja az áthelyezést kimondó határozatot határidő meghatározásával. Ha ez eredménytelenül telik el, akkor a püspöknek ki kell nyilvánítania a plébánia megüresedését. Gyakorlatilag tehát az áthelyezésre ítélt elmozdítására, semmiféle erőszakos beavatkozásra nem kerül sor, sőt a kánon szerint ügyelni kell arra, hogy az intézkedés sem az érintett pap, sem a plébániai közösség számára ne okozzon botrányt vagy lelki kárt, de ne sérüljön a lelkek gondozásának átfogóbb érdeke sem, melyet elsősorban a püspöknek kell képviselnie.⁸

A protestáns egyházaknál más a helyzet. Ott a legfőbb állami felügyeleti jog folyamánként, illetve az egyházi jogszabályoknak és fegyelmi büntetéseknek a katolikus cenzúrától eltérő volta miatt szükségesnek látszik, hogy az államhatalom az egyházi határozatok végrehajtásánál segítséget nyújtson. Az állami segítségnyújtás jogelméleti alapját legvilágosabban Vladár Gábor, a kiváló jogtudós fogalmazta meg, aki szerint az autonómia érvényesüléséhez feltétlenül szükség van a *ius advocatiae*-ra. Ezeket írja: „az önkormányzat azonban csonka volna, alig különböznék valami magánjogi társaság, egyesület vagy részvénytársaság autonómiájától, ha nem járulna hozzá az a kiváltság, hogy az egyház igénybe veheti az állami hatóságok segédkezését törvényeinek, határozatainak, intézkedéseinek végrehajtásához.” Az úgynevezett *ius advocatiae*-vel kiegészített önkormányzatunkhoz ragaszkodnunk kell, mert egyházunk, de az állam szempontjából is ez a legmegfelelőbb megoldása az állam és az egyház viszonyának.⁹

Az egyházjog – a nemzetközi joghoz hasonlóan – gyenge jog, mert a végrehajtásához szükséges kényszerhatalommal nem rendelkezik. Az egyházi jogszabályok zömmel *lex imperfecta*-k, minden esetben ki sem kényszeríthetők, és önkéntes teljesítésre sem kerül sor.

⁴ CIC 1331. kán.

⁵ CIC 1328. kán.

⁶ CIC 1685. kán.

⁷ CIC 1748. kán.

⁸ Erdő Péter: Egyházjog, 1991. 655. l.

⁹ Vladár Gábor: Az egyház feladatai (kézirat), é.n. 29-30. l.

Az evangélikus egyház először az 1891-94. évi Egyházi Alkotmányban¹⁰, ezt követően pedig az 1934-37. évi zsinati törvényekben¹¹ csak az egyházi törvényekben taxatívén meghatározott alábbi négy esetben és terjedelemben biztosította a végrehajtásnál az állami segítséget:

- a. az egyházi törvények és törvényes szabályrendeletek alapján jogerősen kiszabott egyházi és iskolai adó, továbbá az egyházi bíróságok által jogerős határozattal kiszabott marasztalási összegek és pénzbüntetések behajtása céljából;
- b. az egyházi hatóságok által egyházi tisztviselőnek hivatalába helyezése, felfüggesztése, hivatalvesztése vagy állásába visszahelyezése, valamint az alkalmazottak elbocsátása iránt hozott jogerős határozatnak és intézkedésnek bármelyik fél ellenszegülése esetén végrehajtása céljából;
- c. az egyházi bíróságok által megidézett, de meg nem jelent vagy vallomást tenni s azt esküvel, esetleg fogadalommal megerősíteni vonakodó tanú kihallgatása és megesketése céljából;
- d. az egyházi hatóságok tagjainak és küldötteinek ily minőségükben való eljárásukban karhatalommal megvédelmezése céljából.

A törvény a fenti esetekben követendő eljárást akként szabályozza, hogy az egyházi hatóságok közvetlenül keresik meg az illetékes állami szerveket, amelyek csak azt vizsgálják, hogy az ügy egyházi hatóság hatáskörébe tartozik-e. A határozat érdemi részét nem vizsgálhatják, és ha az jogerős, akkor azt végre kell hajtani.

Mivel az 1990. évi IV. törvény a *bracchium saecularét* az állam és az egyház szétválasztása után többé nem biztosítja, marad hátra az önkéntes teljesítés. Az az érv aligha állja meg a helyét, hogy a szétválasztás elvével nem egyeztethető össze ez a jogosítvány, mert Németországban nemcsak az egyházi adó, hanem a fegyelmi határozatok végrehajtásánál a „*hinkende Trennung*” mellett is megmaradt az egyház részére az állami segítségnyújtás.¹² Ha meg az egyházak elfogadják az államhatalom pénzügyi támogatását, akkor elvi akadályá aligha volna a *ius advocatationae*nak.

A katolikus egyháznál az engedelmességi fogadalom (273. kán.) ebbe az irányba mutat: az önkéntes teljesítésre.

Az evangélikus egyház Zsinati Hitvallásában „tudatosan és önként szánjuk el magunkat az érvényes egyházi törvények megtartására mindaddig, amíg egy új zsinat azokat meg nem változtatja. A jó rend szükségességéről meggyőződve magunkra nézve elismerjük egyházi törvényeink kötelező erejét, és azokat minden kényszer nélkül önként teljesítjük.”¹³

Az az 1999. január 9-én aláírt nyilatkozat, amely szerint „*egyházunk mindenkori törvényeit eskünk szerint megtartjuk és megtartatjuk*”, kissé groteszkül hat, hisz a jogszabályok követésének köteleossége soha vita tárgya nem lehet.

Természetesen ez nem jelent abszolút garanciát, hisz számolni kell olyan esetekkel is, amikor megtagadják az önkéntes végrehajtást. Abban az esetben, ha egy

¹⁰ Egyházi Alkotmány 5-8. és 438-443. §§

¹¹ Egyházi Törvények II. tc. 2-3. §

¹² Hermann Weber: Die rechtliche Stellung der christlichen Kirchen im modernen demokratischen Staat, Zeitschrift für evang. Kirchenrecht, 1991. 253-275. l.

¹³ Egyházi Törvények 3. lap. - Lásd Bolegatzy Lóránd: Magyar evangélikus egyházjog, Budapest, 1998. 58. l.

gyülekezet nem azonosítja magát a lelkésze ellen hozott hivatalviseléstől eltöltő határozatával és melléje áll, gyakorlatilag independens egyházközségként tovább működhet, azonban az egyházi határozatok végrehajtásának az ellehetetlenülése az egyház egységének a szétzilálásához vezethet.

A zsinat mindenesetre annyit tehet, hogyha tisztában van azzal, miszerint a lelki élet alakítására nem alkalmas eszköz a jog, tartózkodnia kell olyan törvények meghozatalától, amelyek irracionális elemeket tartalmaznak. A jog csak a külső keretek alakítására alkalmas, olyan jogszabályok meghozatalára, amelyek végre is hajthatók. Természetesen ez nem oldja meg az egyházi törvények végrehajtásának a kérdését.

A hatályos egyházi törvények¹⁴ értelmében a jogerős bírósági határozatokat az ügyben első fokon eljáró bíróság hajtja végre.

Végrehajtási eljárás kérelemre, illetve hivatalból kezdeményezhető.

Kérelemre indul a végrehajtási eljárás a vagyoni jogi keresetek ügyében.

Hivatalból indul a végrehajtási eljárás

- a./ a fegyelmi ügyekben,
- b./ a választási panaszok ügyében, és
- c./ az egyházi hatóságok rendelkezései elleni ügyekben.

Végrehajtási eljárás nem indítható addig, amíg az önkéntes teljesítésre nyitva álló határidő le nem telt. Erről a tényről az első fokú bíróság hivatalból köteles meggyőződni.

Végrehajtási eljárás ennek nyilvántartásba-vételével, illetve a kötelezethez intézett – értelemszerűen rövid határidőt tartalmazó – bírósági felhívással indul.

A kötelezett részéről a végrehajtás megtagadása, illetve meghúsvitása önálló fegyelmi vétségként vehető figyelembe, amivel kapcsolatos eljárás az általános szabályok szerint folytatandó le.

A végrehajtás során netán befolyó és nem a feleket illető pénzüsszegek az egyház költségvetését gyarapítják.

Felhatalmazást kap az Országos Közgyűlés, hogy a végrehajtási eljárás részletes szabályait ezen törvény rendelkezései között saját hatáskörében eljárva állapítsa meg.

Az 1990. évi IV. törvény hivatalos indoklása szerint „az egyház az állami jogban meghatározott jogokat éppen úgy érvényesítheti állami kényszer segítségével (pl. bíróság útján), mint bármely más szervezet (pl. munkavállalójával szemben)”.¹⁵ Ez az indoklás az állami bírói út igénybevételét meglehetősen szűk területre korlátozza. Természetesen az egyházak autonóm jellege aligha igazolja a *ius advocatae* megszüntetését.

A zsinat által elfogadott új végrehajtási törvények, melyek az önkéntes végrehajtás elvén alapulnak, a gyakorlati életben nem mindig vezetnek eredményre. Legalábbis az alábbi két kiragadott eset ezt bizonyítja.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Elnöksége 1999. június hó 14. napján kelt OE 160/99. számú határozatával Zászkaliczky Pált 1999. július hó 31.

¹⁴ Lásd az egyházi bíráskodásról szóló X. törvény 56. §-át. - Boleratzky Lóránd: Magyar evangélikus egyházjog, Budapest, 1998. 308. l.

¹⁵ Magyar Közlöny 212 l. - Lásd Erdő Péter - Schanda Balázs: Egyház és vallás a mai magyar jogban, Budapest, 1993. 167. l.

határidővel az Evangélikus Teológus Otthon igazgatói állásából felmentette. Felperes ezt a határozatot a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Bíróságánál megtámadta, s a bíróság 1999. augusztus 27-én kelt 6/6/1999-MEEOB számú ítéletével az Országos Elnökség fenti határozatát megsemmisítette, és az eljárást megszüntette.

A Magyarországi Evangélikus Egyház alperes ezt az ítéletet megtámadta, és az Országos Bíróság 2000. június 1-jén kelt 5/2000/3-13/99. számú ítéletével az első fokon hozott ítéletet helyben hagyta, és az 1999. szeptember 14-én megtartott országos közgyűlés összehívását törvénysértőnek minősítette, és ezzel az ott hozott határozatot is megsemmisítette. A bíróság ellen további jogorvoslatnak helye nincs, a bírósági döntés a kézhezvétellel jogerős és végrehajtható.

A másodfokú eljárásnál egyébként az az alapvető eljárási hiba merült fel, miszerint a bírák között két olyan bíró is szerepelt (dr. Sutyinszky Ilona és Ittész István), akik az alapeljárásban is a tanács tagjai voltak.

A jogerős ítélet meghozatala óta közel három év eltelt anélkül, hogy annak végrehajtására sor került volna. Az illetékes egyházi szervek magukat hozták nehéz helyzetbe akkor, amikor annak ellenére, hogy fellebbezés esetén ez az ítélet végrehajtására halasztó hatállyal¹⁶ bír, sor került azonnal a végrehajtásra is. Hogy lehet ilyen körülmények között az in integrum restituciót helyreállítani, amely egy csomó megbízás megváltoztatását jelentené. Az illetékesek az egyszerűbb megoldást választották: a mély hallgatást. Ez azonban a jogrend szilárdságába vetett hitet aligha erősíti.

Egy másik eset is azt igazolja, hogy az Országos Bíróság sem áll minden esetben a helyzet magaslatán. Nevezetesen a 2001. augusztus 14-én hozott 3/2001/08.14/ Elvi döntés kimondja, hogy „képviselőt az egyházi bíróságok előtt nem képviselő láthat el egyházi bíró vagy ügyész az egyházi igazságszolgáltatásban betöltött megbízatásának időtartam alatt”*. Eltekintve a nem eléggé világos megfogalmazástól, nyilvánvaló, hogy az Országos Bíróságnak törvénytőló hatásköre nincs; ilyen tárgyú határozatot csak zsinati törvény hozhat.

Scholz László

Elfogadás

Elfogadni egymást - nincs nagyobb csoda.
Túrni, elviselni gyöngeségedet
Úgy, hogy nem helyeslem a rosszat soha.
Így tett Jézus Krisztus. Ez a szeretet.

¹⁶ Lásd a X. törvény 36. §-át.

* Az értelmetlen mondat - úgy gondolom - értelmessé tehető a „képviselő” szó kihagyásával. (A szerkesztő)

Körkép a különleges lelkési szolgálatokról

A lelkési szolgálat alapformája és egyben legteljesebb megvalósulása a gyülekezeti lelkési szolgálat. Ez - hagyományos értelemben - átfogja az egy helységben (egy templom körül) szerveződött egész gyülekezet életét: a gyermekek, az ifjúság, a felnőttek és az öregek, az egészségesek és a betegek között végzett igehirdetői-lelkipásztori munka egészét. Az idők folyamán az egyházi élet struktúrájának alakulása, ill. a feladatok specializálódása szűk-ségessé tették bizonyos területeken a különleges lelkési szolgálatok megszervezését. Így működtek már a múlt század első felében több nagyvárosi gyülekezetben hitoktató- és ifjúsági lelkészek, volt katonalelkészség stb. - A következőkben ezekből a különleges lelkési szolgálatokból szeretnénk bemutatni olvasóinknak néhányat.

(A szerkesztő)

***

Keveházi László

Az iskolalelkész feladatai

„Mint Pilátus a Krédóban?” – ezzel a furcsa kérdéssel és érzéssel tudnám kifejezni iskolalelkészként gondolataimat. Egyrészt azért, mert nyugdíjba kerülvén azt mondtam: mindenben szívesen segíték, csak hitoktatásban nem: A pilisi gyülekezetben a legkeményebb időben is állandóan volt iskolai hitoktatásunk. Befáradtam? Kiöregedtem? Ezért húzódoztam. Másrészt a már említett iskolában jó darabig „megtűrtek”, vagy éppen „kinéztettek” voltunk, most pedig teljes jogú nevelőtestületi tagként dolgozhatok a kőszegi szakközépiskolában! De a témára felkéréssel kapcsolatban is ez volt az érzésem, hiszen többen vannak, akik évek óta végzik ezt a munkát, én egy éve és ideiglenesen. Talán most és így már érthető a furcsa érzésem: „Pilátus a Krédóban.”

Kiindulásul a különbséget szeretném hangsúlyozni a hitoktatói és iskolalelkési munkakör között. Természetesen az iskolalelkész hitoktató is. De az iskolalelkészre az egész iskola minden „lelki” kérdése ránehezedik. VIII. Törvényünk 19.§-a az egyházi közoktatási intézmény feladatát jelöli meg: „...célja, hogy tanulóit evangélikus szellemben, a magyar haza hű polgáraivá, evangélikus egyházunk öntudatos, hű és áldozatkész tagjaivá, a más felekezetű tanulókat egyházunk megbecsülésére, és a lelkiismereti szabadság tiszteletben tartásával, a lehetőségekhez képest saját egyházuk segítségével is nevelje...”. Ennek a feladatnak a végrehajtásában bizony kiemelt szerepe van az iskolalelkésznek, személy szerint ő is felelős ezért. A következőkben nézzük ezeket a feladatokat területenként.

A hitoktatás is idetartozik természetesen. A kőszegi iskolánkban idén félévkor jelentek meg először – sok évtized után – a hittan-jegyek a bizonyítványban. Történelmi pillanat volt! De éppen ezzel kapcsolatos, amit feladatomban éreztem: a

kérdő¹ tekintetekkel, olykor vitatkozással is találkozom e téren. Hiszen a mi iskolánkban sok olyan gyermekkel találkozom, akik nemhogy hittant nem tanultak, de még meg sincsenek keresztelve. Ezeknek kell a hittant széppé, tartalmassá tenni. Óriási, missziói feladat.

Ezt a feladatot azzal a kettősséggel is meg lehet fogalmazni, hogy a tanítást leginkább nulláról kell kezdeni, mégis középiskolai szinten folytatni és tartani. Vannak persze hiányaink is. Az idén a 9. osztályban a Biblia a tananyag, de hittankönyv nem kapható hozzá. Ennek „előnyei”, hogy többet kell írni és rajzolni a táblára, a gyerekeknek a füzetbe, hiszen így rögződik csak az „anyag”. Ezt néha kedvvel teszik, máskor kevésbé, de aktivizálódnak. Ehhez igazgatónk közvetítésével a győri iskolából átveve valóban a Biblia kerül az asztalra. Mindenki kap belőle az órán, és ők olvassák fel az anyagot, a történeteket. Ma már, ha egy-egy igehelyet mondok, akkor megtalálják, egyezőval megtanulták „kezelni” a Bibliát, s azt beszéljük meg, amit közösen olvastunk belőle. Így találkoznak legtöbbször életükben először Isten szavával közvetlenül. Ezt az aktivizáló módszert ajánlani tudom.

Két problémát szeretnék még idehozni. Az egyik a tanmenet kérdése. Tudom, hogy a miénk létezik már, ha olykor vitatéma is. De fontosnak látom ökumenikus körben és szempontból is egy tanmenet, vagy legalábbis tanmenet-váz összeállítását egészen az érettségi vizsgáig. Nem könnyű feladat, mert mások a tanítás súlypontjai, vannak speciális kérdések, amiket nem közösen vallunk. Mégis érdemes lenne ezen is gondolkodni külön és együtt is.

Idetartozik a hitoktatói munkaközösségek létrehozásának és együtt tartásának feladata is. Nálunk ez még nem valósult meg, de nem szeretném úgy átadni a munkát, hogy ez létre ne jött volna. Bizonyos tartózkodást érzek kollégák részéről. Pedig ez fontos lenne. A mi iskolánkban a hittanköteles évfolyam (a legalsó, a többiek még nem) mintegy 90 katolikus, 20 evangélikus és 3 református tanulóból áll. Már most is 4-5 katolikus hitoktató dolgozik nálunk, s ez a helyzet „fokozódni” fog évek multán. Múlhatatlanul szükséges a közös tapasztalatcsere, egymás segítése, valóban munka-közösséggé kovácsolódás.

A heti áhítat is komoly feladat. Elvileg a mi iskolánkban ez is ökumenikus, minden hónap egy-egy keddjén római katolikus és református áhítat van, kettő pedig havonta az iskolalelkész feladata. Meg kell vallani, hogy nehezen indult. A nagy díszteremben néhányan tértek be áhítatra. Az idén már 60-70 gyermek és 15-20 pedagógus rendszeresen jelen van. Komoly feladat az ige megszólaltatása „gyermek-” és „felnőttszerűen” egyszerre, vagy éppen „iskolaszerűen”. Az idén eddig még a napi igéket vettem a magam részéről, meg akarván mutatni, hogy egy-egy rövid mondatban aznap mennyi gazdagság és üzenet rejtőzik. Egyébként a napi igét minden kezdőóra előtt felolvassa valaki rövid imádsággal. De érdemes volna itt is sorozatot összeállítani, és ökumenikus munkával. Akik gyakorolják, tudják., milyen kihívás reggel egy-egy ilyen gyülekezet előtt megszólaltatni röviden, tartalommal és fiatalosan.

Az ünnepek rendezése, tartalmasítása is az iskolalelkész feladata. Pontosabban az egyházi ünnepekről van szó. Nálunk a karácsonyi ünnep megrendezése már régi kollégiumi hagyomány, ebbe nem is akarok beleszólni, olyan jól és lelkesen végzik. De együtt voltunk a reformáció ünnepén is a díszteremben. Volt vers-

mondás, ének és előadás is. Minden más ünnep alkalmából pedig istentiszteletet tartunk a velünk egy udvarban lévő templomunkban. Talán érdemes volna egyszer összeülni iskolalelkészeknek, iskolában dolgozó hitoktatóknak, kaphatnánk egymástól segítséget ebben a vonatkozásban is. Hiszen sok iskola már elől jár ebben a tekintetben is. Ahogyan egykor a Belmissziói Munkaprogramok megszülettek (nem volna rossz ez sem!), de iskolaprogramok is létrejöhetnek. Segíthetnénk egymásnak, hogy igazán ünneppé legyen a nap és ünnepivé az alkalmak.

A kollégiumi munka külön feladat. Voltaképpen ott kellene kezdeni: egy-egy kollégiumi bibliakört vagy köröket létrehívni. A kollégiumi nevelőtanároktól sok segítséget kaptam és kapok máig is. Most ott tartunk, hogy egy-egy „muszáj” alkalmából már talán jó szívvel vett találkozóink van. Csütörtökönként egy-egy alkalommal 30-40 fiatal van együtt. Az idén itt a Káté anyagot vettük elő, a parancsolatokat, a hitvallást és a Miatyánkot. Volt olyan parancsolat (VI.), amellyel heteket töltöttünk el, mert sok volt a kérdés vele kapcsolatban. Jó lenne elérni, hogy ez a kis közösség „maggá” legyen a kollégium problémákkal terhes életében. Sőt, talán ez a heti találkozás egyszer pozitív kisugárzás lehetne az egész iskola életében is. Ehhez az kell, hogy valóban közel kerüljünk a gyerekekhez, s ők is megnyíljanak nem egyszerűen előttünk, hanem az ige előtt. Itt elbeszélgetve érdekes az is, ki milyen hatásokat hoz hazulról, esetleg gyülekezetéből is, bár sokuknak nincs ilyen háttere. De hátha egyszer még azt is elérnénk, hogy ez a közösség bekapcsolódjon a gyülekezet életébe is, ahol tanulnak. Vagy talán különböző egy helyen élő iskolák közösségei is találkozhatnak egymással. Szinte azt kell mondanom rövid tapasztalatom alapján, hogy a kollégiumi munkát az iskolalelkészi munka legalábbis egyik „alfájának” vélem. Igen szép emlékem, hogy olykor-olykor egy-egy alkalom után néhányan hazakisérnek, hogy még beszélgethessünk. Az egész iskolalelkészi munka szíve: minél közelebb kerülni a gyerekekhez.

A tanárok közti munkáról is szólni kell. Amikor az első csendesnapot meghirdettük, többen megkérdezték: mi az? S amikor velük egy körben és őszintén beszélgettünk a keresztény nevelés kérdéseiről, sok kérdést is kaptunk. Ebben a vonatkozásban sokat segített rajtunk, hogy a Dunántúli (Nyugati) Egyházkerület a mi iskolánkban tartotta a Pedagógus Találkozót. Mintha azóta sokkal nyitottabbak lennének a kollégák is. Meg kell mondani őszintén, nem volt könnyű lépés számukra sem az egyházi iskolává alakulás. Ebben az is segítséget jelenthet, ha egyrészt rendszeresen részt veszünk érdeklődéssel, sokat tanulva a nevelőtestületi munkaüléseken is a szakkérdésekben, másrészt pedig megpróbálunk személy szerint is közeledni hozzájuk, egyszerűen elbeszélgetni velük. Számomra élmény volt, amikor a győri iskolában látogatva, hallottam, hogy a tanári kört hogyan tartotta össze az iskolaalapító és vezető lelkésze nem könnyű időben. Valahogy ez adott indítást arra, hogy próbáljak meg a pedagógusokhoz közelebb kerülni még akkor is, ha mi egy teljes tanári kart kaptunk az induláskor. - Idetartozik egy gondolattal az igazgatóval való kapcsolat ápolása is nemcsak az iskolában, hanem otthonainkban is. Nem tudom, másutt mi a tapasztalat, milyen a viszony, mi elmondhatjuk, hogy igazgatónk valóban vezető és segítő ebben a kérdésben is. Azt hiszem nem túlzás azt mondani, hogy ezen a téren az iskolalelkész az igazgató partnere. Kérdések, olykor viták is adódhatnak. A lényeges azonban a kölcsönös egyenesség és bizalom.

Néhány kisebb megjegyzés. Egyszer, ha lehetséges, jó lenne egy kis hely az iskolalelkész számára is. Lehet, hogy sok iskolában ez megoldott kérdés. Tudom, hogy a pedagógusoknak sincsen szobájuk. De talán az iskolalelkésznek adódhat olyan természetű beszélgetése akár tanárral, akár diákkal, akár szülővel, ahol négy szemközt lehet, csendben, zavartalanul. Nagy dolgok indulhatnak, talán az egész iskolára kisugárzóak ilyen csendes beszélgetésekből.

Szerintem az iskolalelkészi munka ma valahol a missziói és gyülekezeti munka határán mozog. Mintha mindkettőből jelentkezne valami. De legalábbis azt kell mondani, hogy a cél: gyülekezetté tenni – még ha átmenetileg is – azokat, akik éppen az iskolában tanulnak, tanítanak, élnek. Ez pedig missziói munka a javából. Ebben a munkában olykor határozottan kell megszólalni, bizonyosságot téve Megbízónkról, de soha nem fensőbbeségesen. Máskor talán csak éppen jelen kell lenni, csendben részt venni az iskola életében. Másutt ez már nincs így, de nálunk, a még „fele se más” helyzetünkben (csak egy évfolyam hittanköteles, az összes többi nem) határozottan, de türelemmel.

Jó lenne együtt is átgondolni az iskolalelkészi feladatokat. Biztos, hogy egy együttlétebből ennél sokkal-sokkal több kérdés előkerülne. De ezentúl talán jó lenne – javasolnám is – zsinati, tehát törvényi szinten is átgondolni, megfogalmazni az iskolalelkész feladatát és szolgálatát (a jelenlegi törvény csak hitoktatókról szól), ezt az élet által létrehozott és jó szolgálatot.

„Pilátus a Krédóban?” – talán mégsem erről van szó nálam sem, de főként nem az iskolalelkészi szolgálatban. Ezért látnám lényegesnek erről tanácskozni, erről közösen gondolkozni, ezért imádkozni, hogy tanuló. életre készülő ifjúságunk között végzett munkánk áldássá lehessen. S ezért örülök végül is, hogy rövid és átmeneti szolgálatom néhány apró tapasztalatát, gondolatát volt alkalmam átadni tette kész fiataloknak.

Kertész Eszter

nehogy

mozdulni - ha ügyetlenül is
szólalni - ha tökéletlenül is
nehogy
mire zárt ajtók mögött
mire tükreink előtt
a tökéletes mozdulatot elsajátítjuk
a pontos szavakat összekeresgéljük
nehogy
nehogy elszalasszuk a pillanatot
a mozdulásra várót
a szólásra vágyót
nehogy késő legyen

Fischl Vilmos

Repülőtéri lelkészség

A Ferihegyi repülőtéren a lelkészi szolgálat évek óta működik. Feltehetnénk a kérdést, hogy vajon miért szükséges ez a szolgálat, és ha már van, akkor van-e rá igény. Máté evangéliumában ezt olvassuk: „Menjetek el tehát, tegyetek tanítványnyá minden népet...” (Mt 28, 19). Az tehát a feladata az egyháznak, hogy Jézus Krisztus evangéliumát, tanítását továbbadja, megismertesse az emberekkel. Ez egyúttal olyan erkölcsi tartást is ad, amelyre – azt gondolom – nagy szükség van. Az Isten azért szólítja meg az embert, mert azt akarja, hogy üdvösségre jusson, itt a földön pedig minőségi életet éljen. Erre a minőségi életre ma van igény. Sokan keresnek fel bennünket a repülőtéri kápolnában azért, hogy beszélhessenek a lelkésszel, hogy utazás előtt még egyszer nyugodt földi körülmények között imádkozhassanak. Az utazó státusza furcsa érzést ad az embernek, mert utasként egy időre elszakad otthonától, és sokszor hetekig olykor más kultúrájú környezetben kell megállnia a helyét. Sokszor hozzátartozók jönnek, akik vagy azért aggódnak, mert egy ideig nem láthatják szerettüket, vagy azért izgatottak, mert újra találkozhatnak. Ezekben az emberi találkozásokban és búcsúzásokban adhatunk segítséget. Megkeresnek bennünket a repülőtér alkalmazottai is, akik többször betérnek néhány percre, hogy lelkileg feltöltődve végezhessék munkájukat.

A világon nagyon sok repülőtéren működik lelkészség. A repülőtéri lelkész tagja a Repülőtéri Lelkészek Nemzetközi Szövetségének (IACAC). Ez a nemzetközi szövetség 35 éve működik, és az a feladata, hogy összefogja, koordinálja az itt végzett munkát. Évente továbbképzéseken, konferenciákon veszünk részt, amelyek munkánkat segítik és megerősítik.

A repülőtéri kápolnában lehetőség van kereszttelőre, konfirmációra vagy esküvőre is, hiszen felszentelt helyiség. Vannak olyanok, akik a városból csak azért utaznak ki a repülőtérre, hogy a repülőtéri kápolnában lehessenek, és megnyugvást találjanak. A kápolna neve: „Dona nobis pacem”, „Adj nekünk békét”. Ebben a mai világban, amikor gyakran találkozunk a széthúzás és a békétlenség tényével, akkor minél több olyan helyre van szükség, ahol megnyugvást találunk.

A repülőtéren naponta ügyeleti időt tartunk. Az evangélikus lelkész ügyeleti ideje hétfőn 13 órától 16 óráig és szerdán 9 órától 16 óráig tart. Minden hónap 3. vasárnapján 16 órától pedig evangélikus istentiszteletet tartunk.

Kívánom, hogy minél többen, akik utazásuk során szeretnének lelki nyugalmat, békét, megtalálhassák azt az Isten közelében. Ehhez kíván segítséget adni a katolikus, a református és az evangélikus repülőtéri lelkész.

Vigasz a kórház magányában

Gondolatok a kórházlelkészi szolgálatról

Előzményként szükséges elmondanom, hogy egy súlyos szív műtét vezetett el a kórház világába. Kivételes helyzet ez, amikor egyszerre voltam beteg és megbízást kaptam egy budapesti szív kórház lelkipásztori-lelkigondozói szolgálatára. Mendén voltam már mint nyugdíjas lelkész, amikor bejelentkeztem a kórház főigazgatójánál. Ő szívesen fogadott, de széttárta a kezét mondván, sajnos nem tudok külön helyiséget biztosítani az istentiszteletek tartásához. Nem ezt tartom a legfontosabbnak - válaszoltam -, hanem az ágyak mellett található kis puffot keresem, ahol a beteghez közel kerül a szívem és a fejem, ilyenkor egy szinten vagyunk. Ez tizenkét éves történet azon a helyen, ahol a szívoperáció is volt.

Vigasztalódás a kórházban

Betegként és lelkigondozóként átéltem, hogy a kórházba került beteg magánya minden más magánytól különbözik. Jobban van egyedül, ezért ritkán kérhet valamit, és sohasem követelhet. Nem jajgathat, hiszen még éjszaka sincs magában. A jó testi gondozás és orvoslás mellett még jobban érzi magára maradt lelkét. Viszont ez az, amiről nem beszélhet. Nem panaszkodhat orvosának, aki alig győzi betegei terápiás ellátását, és a nővérnek sem, aki igyekszik enyhíteni betegei tüneteit, de a látogatóknak sem, mert elég nekik a baj, amit otthon hagytak.

Mindeközben kínozzák a gondolatok és érzések: Itt nem tudják, ki vagyok otthon, mit éltem át idáig. - Már sohasem leszek az, aki voltam. Jellemző ez az érték- és önbecsülés-vesztés. Mintha a biztosnak vélt talaj csúszna ki a lába alól: miért velem történt mindez, hogy jutottam ide, miért engedte meg ezt Isten, talán ezt érdemeltem? Ez a lelki krízis főleg a vallásos ember kérdése, amihez kapcsolódik a hívő ember gondolata: rám nehezedett kezed, körülvettél, Uram (Zsolt 139,5). - Amikor a kórházba beérkezve levetjük az utcai ruhát, bizony nem sejtjük, milyen lesz a másik, a kórházi...

E helyzetünkben is változatlanul igaz: Isten akarja a vigasztalást: „Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet!” (Ézs 40,1), és hogy „eljön a Vigasztaló...” (Jn 15,26). Ez a vigasztalás viszont másképp történik a templomban vagy a mindennapi személyes lelkipásztorkodásban, és megint másképp (!) a kórházi ágyak mellett.

Amikor a múlt vádolni kezd (vö. Jn 8,1-11)

Néhány bibliai esemény ismételten visszatért lelkigondozói szolgálatomban. Ezek közé tartozik Jézus és a házasságtörő asszony története.

Éppen a kórház teremt ilyen helyzetet, ahol sok a csend és van idő a múltunkat átgondolni. Most kezdi érezni, hogy nem igazán volt társa a társának; a nagy családban egyedül van: nem nyújtotta azt gyermekének és unokáinak, amit megtehetne minden szülő és nagyszülő. Ráébred, hogy templomi vallásossága mennyire kevés, és hogy éppen ez választja el az élő Istennel való kapcsolattól. - És mi

lesz, ha hazamegy? Már is magán érzi környezete sajnálkozó tekintetét: ő nem lehet az, aki volt korábban. A múlt - jövőbe is kivetített - vádjai közben a lelkigondozó aligha tehet rosszabbat, mintha ő is követ ragadna, a „sarokba szorítottságot” jelző durva köveket...

Jézus viszont egészen mást tett az asszonnyal. Úgy néz ki, hogy a bűntelen Fiú ismét beállt a bűnösök sorába, ahogy tette ezt, amikor János megkeresztelte a Jordánnál. A múlt vádolásának, a törvénynek köveit ő tudatosan elejtette. Ezzel nem vált az asszony cinkosává, mert elmondta a jövőbeni lehetőséget: többé ne vétkezz! Úgy állt az asszony oldalára, hogy - mellőzve a dogmatikai megfogalmazást - irgalmát szembesítette a mózesi rendelkezéssel, és így vigasztalt!

Amikor már csak a jövő felé fordulhatunk

Szívesen mondom el beteg társaimnak a Jézushoz forduló lator esetét. Nehéz volna az ő életébe beleszólni bármit, amit ma keresztségnek, tempломozásnak, konfirmációnak stb. nevezhetnénk. Ez az ember mindenféle vallásos múlt nélkül (!) jutott a vesztőhelyre. Egyedül ott kapaszkodhatott bele Üdvözítőnk jelenlétébe, hallható megbocsátásába. Nem kell csodálkoznunk, hogy olyan biztatást kapott, amelyet odáig senki sem Jézus környezetében: ma velem leszel... Néhány testvérem arcáról leolvashattam a megbékélés és a vigasztalódás csodáját.

„Az ember élete kapcsolatokban lélegzik” (Németh László)

Akikkel őszinte emberi kapcsolatba kerülünk, csak ott van reális remény arra, hogy Isten is odaléphet közénk. - Még aktív lelkészi szolgálatomból tudom, felkeresve falusi otthonokat, hogy amíg nem érdeklődöm - udvariaskodás és tettetés nélkül -, hogy mi van a gyerekekkel, a nagyszülőkkel meg az állatokkal, addig kár elővenni a bibliát vagy imádságra buzdítani. Mert nem hiszik el rólunk, hogy valóban érdekel minket az ő kicsi világuk. Ennek hiányában ugyan meghallgatnak minket, de valójában nem kíváncsiak arra az Istenre, akinek szolgálja közömbös mindennapi életük örömei és gondjai iránt.

Több látásmódot kellett megtanulnunk az ún. külmisszió területéről. Ott arra kényszerült a misszió, hogy a hitvallásos kötöttséget felváltsa az ökumenikus aspektus: a Krisztushoz tartozás több, mint a Krisztus-testbe való betagoaltság (vö. 1Kor 12). És egészen más, mint a hitvalló egyház ütköztetése a népegyházzal.

A vigasztalásnak egyik ritka lehetősége, ha betegünk beszélhet eddigi életéről, talán legmélyebbre hatoló élet-gyökereiről (származásáról, gyerekkoráról stb.) is. - Minden lelkigondozó kísértése: átadni - minél előbb (!) - saját kincsemet, az evangéliumot. De ezt valaminek meg kell előznie. Ragyogó példát találtam ehhez egy ún. külmissziói szituációban. „Mikor egy misszionárius megérkezik egy messzi, számára még ismeretlen földre, az Ige üzenetével a „hátizsákjában”, körülnéz, s már is szeretné „kicsomagolni” zsákja értékes tartalmát. Akkor meglepődve veszi észre, hogy nincs hely. Az embereknek, akiknek a drága ajándékot szánta, mindkét kezük tele van. Nevetni kezd, hiszen úgy látja, hogy azok homokot szorongatnak a markukban, s könnyedén kiáltja: - Dobjátok el gyorsan azt az értéktelen holmit, én aranyat hoztam nektek! -, s elképed, mikor gyanakodva, nyugtalanul fordulnak el tőle, tenyerüket még szorosabbra zárják, s kijelentik, hogy azt sem tudják, mi az az arany, nem is kérnek belőle. Szegény misszionárius elkeseredik, próbálja rábeszélni őket a cserére, de mindhiába. Majd haragos lesz, és némelyik-

nek kiüti kezéből a homokot. Ekkor azok megtámadják, kis híján megölik. Míg egy kunyhó félhomályában egy gyékényen lassan gyógyul sérüléseiből, sokat gondolkodik. Feltámad benne a kíváncsiság: mit szorongatnak ezek az emberek olyan féltve, hogy nem tudják átvenni az értékesebb holmit? Miért olyan fontos ez nekik? - Felgyógyulva kiül a kunyhója elé, elbeszélget az arra járókkal, szemléli a falu életét, nem szól bele semmibe, csak figyel - miközben az idegenek is figyelik az ő keresztyén életét. Mindkét fél egyre többet szeretne már megtudni a másiktól. Idővel megérti, mi az, amit a kezükben tartanak, ráébred, hogy ez ősidők óta mennyire fontos nekik, úgy érzik, hogy az életük függ tőle. Rádöbben, hogy nagyon hosszú vezet odáig, amíg átnyújthatja, amit hozott - s valóban el is fogadják tőle..." (Bálintné Kis Beáta - Ev. Élet, 1997. nov. 16.)

Ez a „hosszú út” elvezethet bennünket annak felismerésére, amely több orvosi-lelkipogondozói kongresszus vezérmottója: Olykor gyógyítunk, gyakran enyhítünk, de mindig vígasztalunk.

Nem kérdés, hogy minden embernek - kivétel nélkül - az evangéliumra van szüksége (!), de én, aki megkaptam ezt a kincset, amely kitölti gondolataimat, érzéseimet és irányítja lépéseimet, segíteni csak Urunk missziói parancsa mentén tudok.

A missziói parancs

Témánk számára alapvető. Úgy látom, hogy teológiai és kegyességi irányzatoktól függetlenül a legelfogadottabb formula a Máté-féle szövegezés: „... tegyetek tanítvánnyá (tanítványommá) minden népet...” Ezt a tanítvánnyá-tételt viszont az apostoli gyülekezet úgy értette és úgy is gyakorolta, hogy „erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek...” Ha pedig valóban a tanúságtételre szól megbízatásunk, akkor a szolgálatunk egészen kiszolgáltatott Isten és Jézus Krisztus lelkének. Ez mindjárt felszabadít minket a bizonyágtétel kényszerétől vagy az ún. privát buzgóságtól (a rosszul értelmezett önbizalomtól). Jézus szavai szerint a mennyei Atya a legszívesebben annak adja az Ő Lelkét, aki kéri; de hogy mikor és hogyan adja, az az Ő szuverén döntésén múlik. (Erről szól pl. Jézus Urunk éjszakai beszélgetése Nikodémusszal - Jn 3.) Nem kérdés, hogy missziói küldetésünk van, és pedig „Jeruzsálemtől elkezdve”, vagyis otthonunktól, saját gyülekezetünkől indulva és gyülekezeti háttérrel, sőt gyülekezeti kontrollal, egészen „a föld végső határáig” (Csel 1,8). Tehát kivétel nélkül minden emberhez, - de a Szentlélekhez kötöttségünk sorompót is jelent, ott, ahol valaki nem akar, valakik nem akarnak meggyógyulni!

Ha valóban Őt figyeljük, egy furcsa jelenség lesz számunkra egyre láthatóbbá: Jézus közelében a megtérés lehetőségét mindig megelőzte a megértés ajándéka. Nem volt olyan ember, aki okkal kimondhatta volna: ez a Názáreti nem ismer engem, nem akar megérteni, nem akar velem elbeszélgetni. Egyformán kapcsolatot teremtett tanítványaival, a kananita asszonnyal és a Kapernaumból való századosal. De mert Isten fia volt, egyedül ő tudta, ki a hozzá tartozó bűnös s ki a nem hozzá tartozó. A bűnösöket egyformán szerette, de az övéivel még külön kapcsolatot is kiépített. Ez egyszerre volt egészen emberi és egészen Istentől jövő, üdvözítő kapcsolat. Erre csak Ő volt képes!

Néhány összefoglaló gondolat

- A kórház magányában hálás vagyok, ha az orvos és a főnővér kezét nyújtva bemutatkozik, mellém lépve, és nem az ágy lábától.

- Nincs olyan beteg, akihez ne küldene Urunk missziói parancsa, de ezt csak a Szentlélekhez kötötten tehetem meg.

- A lelkigondozó megteheti, hogy a szűkre szabott időben egyszerű, hétköznapi emberi kapcsolatot keres meg. Ha ezt megkerüli, az egész ember (vö. holisztikus szemlélet) gyógyulását kockáztatja.

Kertész Eszter**hogyan?**

egészen újat lelni
mit soha sehol senki
már aligha lehet
(bár milliméterekkel
emelik csak följebb
a magasugró léceket)

akár új, akár régi
ebben a világvégi
vad tülekedésben
a szavakat ki érti?

szótlanul ígétlenül
hogyan ér el aki könyörül?
hogyan szólítson meg minket
a ránk szegezett tekintet?

Magassy Sándor

Evangelikusság, ökumené a Tábori Lelkészi Szolgálat keretei között

Tények, tervek, gondolatok a közelgő születésnap előtt¹

A történelem: Az 1994-es kormányrendeletet többéves előkészítés után hirdet-
ték ki. Negyvenéves szünet után², 1992. szeptember 9-én került a HM Kabinet elé
„A Honvédelmi Minisztérium Elgondolása a Tábori Lelkészi Szolgálat bevezeté-
séről a Magyar Honvédségnél” c. előterjesztés. Ezt követte 1993-94 telén a törté-
nelmi egyházakkal és az izraelita hitközséggel a megállapodás-sorozat, melynek
eredményeként létrehozták a Katonai Ordinariátust, a Protestáns Tábori Püspök-
séget és a Tábori Rabbinátust³.

A jelen: A honvédségi átalakítások, leépítések a Tábori Lelkészi Szolgálatot (a
továbbiakban: TLSZ) látszólag nem érintették, hiszen jelenleg pl. a Protestáns Tá-
bori Szolgálati Ág állományába 24 lelkész tartozhat⁴. A gondot ebben a helyzetben
az jelenti, hogy az egyéb, felekezeti megállapodásokban „rögzített” helymeg-
osztás tekintetében az evangélikus szolgálati helyek nincsenek megfelelően betölt-
ve. A rendelkezésünkre álló püspöki hivatalvezetői hely üres, az evangélikus es-
peresi helyet jelenleg református kolléga tölti be (egyszeri egyházi elnökségi
megállapodás értelmében), az öt (5) helyőrségi állásunk szintén betöltetlen⁵.

A jelenlegi helyzet kialakulásában több ok is szerepet játszott. Ezek fontossági
megítélésében természetesen lehetnek különbségek, de tagadhatatlan, hogy tetten
érhető a teológusoknál meglévő információhiány a lelkeszi szolgálat e speciális le-
hetőségével kapcsolatban, a szinte kötelező „egyházi pacifizmus” miatti érdekte-
lenség éppúgy, mint a TLSZ ökumenikus lehetőségeinek meg nem- vagy el nem
fogadása.

Nézzünk néhány dolgot részletesebben.

1. **Teológusok és a TLSZ:** Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen – legjobb
tudomásom szerint – az elmúlt években kétszer került sor arra, hogy a gyakorlati

---

¹ 2004. április 20-án lesz 10 éve, hogy a Magyar Kormány rendelettel (61/1994. (IV.20.) Kormányren-
delet) ismét lehetővé tette a Tábori Lelkészi Szolgálat működését a Honvédség és a Hátország
keretein belül.

² Az 1951-es honvédelmi minisztériumi állománytáblában már nem szerepelt a katonalelkészi
beosztás; megszüntető parancs nélkül szűnt meg a magyar tábori lelkészlet. 1952-ben a tartalékos
tábori lelkészeket is törölték a tisztí névjegyzékből. Vö.: Dokumentumok a katonák vallásgyakorlása
egy-egy kérdésének értelmezéséhez – Konferenciái segédanyag: 2003. március 3-5. Honvédelmi
Minisztérium Tábori Lelkészi Szolgálat Konferenciája, Balatonkenese, 12. oldal.

³ Izgalmas következtetések levonására kerülhet sor, ha összevetjük a különböző megállapodások
szövegét. Más és más került bele pl. a református egyház és az evangélikus egyház megállapodásá-
ba a tábori püspök mandátumával kapcsolatban. Vö. Dokumentumok, 16. k. oldalak.

⁴ Van olyan vélemény, mely szerint nem számíthatnak be a lelkeszi helyek közé a püspöki hivatalban
és az esperesi karban dolgozók, így 16 protestáns tábori lelkész szolgál(na) jelenleg.

⁵ A cikk írásakor (2003. április 15.).

szemináriumon beszámoljunk a katonák közötti szolgálatról⁶. Pedig fontos lenne elérni azt, hogy a TLSZ-ba jelentkező lelkészek a fiatalabb korosztályhoz tartozzanak. Bár látszólag igaz az az érv, hogy éppen a szolgálat különlegessége igényelné a több tapasztalattal rendelkező lelkészek bejövételét, de mind az a tény, hogy egyre fiatalabbá válik a hivatásos katonák átlag életkora a honvédség létszámcsökkentésének velejárójaként, mind a különböző törvények⁷, amelyek meghatározzák a hivatásos katonai szolgálatot, a fiatalok mellett szólnak. A végzős teológustól pedig csak akkor várható el egyáltalán az érdeklődés is, ha legalább van információja a lelkészi szolgálat e speciális ágáról.

2. Kötelező „egyházi pacifizmus”: Nem hiszem, hogy messze járok az igazságtól, ha azt mondom, hogy az lenne a furcsa, ha keresztyén egyházaink – ha úgy tetszik: az Egyház – alapjához nem tartoznék a béke hirdetése és igénylése. De ez nem jelentheti a pacifizmust, a minden ellenére való béke vállalását. Az Istentől ajándékba kapott élet felelősségéhez tartozik nem csupán az önvédelem joga, de annak kötelezvénye is. Sőt, az önvédelemről én lemondhatok, de nem mondhatok le a rám bízottak megvédéséről!

3. Ökumenikus lehetőségek a TLSZ-ben: 1995-ben Szentendrre olyan helyzetbe kerültem, hogy napi kapcsolatba „kényszerültem” a katolikus kollégával, míg szolgálati főnökségemen, a Protestáns Tábort Püspökségen ketten voltunk evangélikus lelkészek a tíz református mellett⁸. Nem csupán az általam részben ismert 1970-es, 80-as években volt nem megszokott együttlét a „dömölki fraternitás”, ahol testvéri kapcsolatban voltak együtt a Celldömölk környéki különböző felekezetű lelkészek, de ma sem természetes a napi kapcsolat. Dr. Hankovszky Béla Jácint O.P. rk. lelkész százados egy közeljövőben megjelenő cikkben a következőket írta: „Az ökumenizmus elméletével, teológiai háttérével, és azzal a ténnyel, hogy a keresztyének egysége egyszerre feladat és kötelesség s ugyanakkor ajándék, Istenünk kegyelme, tisztában voltam a honvédségi szolgálat előtt is, hiszen teológiát tanítok egy katolikus főiskolán. A gyakorlatról azonban körülbelül annyi volt a tapasztalatom, mint a legtöbb katolikus paptársamé, akikkel együtt kényszerűségből részt vettünk az „egység imahetén”, de ezzel nagyjából ki is merült mindaz, amit tenni szoktunk ezért az alapvető ügyért.”⁹ A katonák között végzett papi, lelkipásztori szolgálat egyik legnagyobb ajándéka, lehetősége lehet(ne) az Egyházat megjeleníteni. Nem újszerű megállapítás, hogy a fegyveres testületeknél szolgálók, dolgozók nagyobb részének vagy semmilyen kapcsolata nincs az egyházakkal, vagy csak nagyon minimális. Ebben a helyzetben lehet fontos, miután a ko-

⁶ 1997-ben Szalay Tamás ezredes, a tábori püspökség akkori hivatalvezetője, 1998-ban e cikk írója vett részt ilyen alkalmon. A református egyházban jobb a helyzet, hiszen a debreceni hittudományi egyetemen tervezik a katonák közötti lelkészi szolgálat alapjainak oktatását.

⁷ A nyugdíj- és elismerési időbe - szemben pl. az 1966-os Szolgálati Törvénnyel - 2001 januárja óta már csupán a ténylegesen a honvédségnél töltött idő számít. Vagy pl. nem nevezhető igazán praktikusnak örnagyként kerülni olyan helyre, ahol a rendszeresített rendfokozat is örnagyi. A fiatalok bejövetele mellett szóló érv az is, hogy honvédségi szolgálati lakást kapni - a ténylegesen működő alakulatok területén - nem pillanatok alatt megvalósuló feladat.

⁸ 1997. december 15-e után (Szalay Tamás ezredes nyugdíjba menetelétől) egyedül vagyok evangélikusként a szolgálatban, s azóta már a református lelkészek száma is nőtt; jelenleg 14 református lelkész működik a TLSZ-ben.

⁹ Ökumené c. periodika 2003. húsvéti száma.

rábbi időszakban a stabil etikai alapot kihúztak a katonák lába alól, annak tudatosítása, hogy erkölcs nélküli ember kezébe fegyvert adni bűn! Márpedig a mostani helyzetben, amikor napi ügy a „boszniai-, afganisztáni-, iraki válság”, fontos lenne minden katonának szembesülnie azzal, hogy „mi az igazság”, „van-e igazságos háború”?

Hogyan tovább? Mivel vitathatatlan (?) tény, hogy jelenleg az ökumené „személyhez kötött”, egyéni elképzelések és egyéni ambíciók vagy éppen személyes sérelmek határozzák meg az egymáshoz való viszonyt, esetleg a „saját tökéletességünkhöz, tévedhetetlenségünkhöz” való ragaszkodás, fontos lenne az „intézményesítés”. „A felekezeti közti helyzetet a békesség jellemzi. A békesség fogalmát azonban különböző tartalommal tölthetjük meg. Békesség az is, ha többen vannak egy szobában, s idegenként üldögélnek egymás mellett csendben. Békesség a művelt emberek sima modorú találkozása és együttélése. Békesség az is, mikor különböző meggyőződésű emberek tudnak egy fedél alatt élni, és tudnak saját meggyőződésüket megőrizve, mások meggyőződését megbecsülve, közös munkát végezni. Az igazi felekezeti békesség mélyre ágyazott bölcsőben pihen. Bölcsője jogi, dogmatikai, történeti kőkövekből épül meg. De könnyen kőkoporsóvá válik kemény fekvőhelye, ha azt ki nem párnázzuk szívünk érzéseivel, s nem takargatjuk be lelkünk féltő takarójával” — írta D. Kapi Béla püspöki jelentésében 1933-ban! Nem csupán a rokon kapcsolat, hanem a leírtak tartalma miatt is úgy gondolom, hogy mi mai helyzetünkre is sok mindent megfogadhatnánk az idézett jelentésből. Martin Luther King híressé vált mondatát kölcsönvéve: nekem is van egy álmom! Ebben pedig mosolygó egyháziak és vidám katonák vannak, akik őszintén mondják, hogy rengeteg jó és szép dolog valósult meg a Tábori Lelkeszi Szolgálat segítségével.

Kertész Eszter

Térdeplő

Mindig kétszer kell menni.
Először egyes-egyedül,
mint ki senki, semmi.
Csupasz torzsa, fedetlenül.

Másodszor felmálházva,
roskadva, csúszva-mászva.
El nem veszhet egy árva
perc sem. Egyetlen arc sem.

És aztán tündökölnek
a homorú lépcsősorok,
s a terhek, talpak, térdek
áldotta kopott bársonyok.

Jánosa Attila

Misszió - nem csak oda...

Lelkeszi szolgálat a börtönben

Amikor misszióról beszélünk, általában arra gondolunk, hogy egyik oldalról valaki közvetíti a hit tartalmát, másik oldalon pedig egy más valaki befogadja azt. Ha Isten is úgy akarja, akkor pedig az élete alapjává válhat az, amit hallott. Az utóbbi időben ez a felfogás árnyaltabbá vált számomra a börtönmisszió kapcsán.

Munkájuk során a lelkigondozók sok különös élettörténettel találkozhatnak. Még inkább igaz ez azokra, akik olyan speciális területen mozognak, mint amilyen a börtönben fogvatartottak lelkigondozása.

Gyakran felmerül bennem a gondolat: *„Milyen kár, hogy csak én hallhatom ezt a történetet. Mennyire jó volna, ha gyülekezetünk, evangélikus iskolánk fiataljai vagy saját gyermekeim is tanulhatnának belőle! Hiszen a negatív példa is tanít.”* Nagy örömmökre a közelmúltban létrejöhett egy ilyen vágyott, érdekes találkozás.

Idén kora tavasszal, börtönbe kábítószer miatt került ember lelkigondozását végeztem. Őt kérdeztem meg: Vállalkozna-e rá, hogy fiatalok 16-fős csoportja előtt beszélgetnénk az életéről, a drogfogyasztásba való belesodródásáról. Magára venne-e annak terhét, hogy esetleg életének – egyébként senkire nem tartozó - kérdéseiről is kérdeznek, érdeklődnek az ifjak? Tudna-e ekkora létszámú hallgatóság előtt is olyan nyíltan beszélni az életéről, mint velem? Mindezt azzal a szándékkal, hogy közös célunk a megelőzés. A válasz lelkes „igen” volt.

Az intézet vezetése – tapasztalataim szerint - a jónak mindig támogatója. Ennek ellenére minden felől körül kellett bátyáznunk magunkat engedélyekkel és nyilatkozatokkal. Az iskolavezetés és a szülők részéről is nyitottsággal találkoztunk. Voltak tanár kollégák, akik izgatottan érdeklődtek, mondván: ők maguk is szívesen jönnének velünk.

„Megint drogmegelőzés?” Evangélikus gimnáziumunk végzős tanulói első halálra kedvetlenül húzták el a szájukat. *„Már annyi előadást hallottunk ebben a témában, semmi kedvünk még egyen részt venni.”*

Amikor azonban megtudták, hogy mi lesz a helyszín, és ki a beszélgetőtársunk, akkor hirtelen fellángolt az érdeklődés. *„Bemehetünk a börtönbe?”, „olyannal találkozhatunk, aki drog miatt került oda?”*. Mindez nagy szó volt a számukra, és előre kérdezték: *„Milyen ő? Mennyi idős? Honnan származik? Nagyon ,le van-e rombolva személyiségét tekintve? Milyen egy bűnöző?”* stb. Így minden egész más megvilágításba került. Alig várták, hogy mikor jön el a találkozás ideje.

2003. március 20-án délelőtt 10 órakor megnyíltak előttünk a rácsos kapuk. Az intézet egyik vezetőjét arra kértem, hogy beszéljen nekünk először a büntetés-végrehajtásról, hogy a gyerekek csillapíthatatlan kíváncsiságát legalább egy kicsit mérsékeljük.

Aztán elérkezett a várt pillanat. Megérkezett beszélgető partnerünk (akit itt úgy fogok nevezni: N.). Izgalomtól reszkető térdekkel ült le közénk.

Ő erről utólag így nyilatkozott „Bementem a terembe, körbe néztem a fiatalokon, és azt sem tudtam hirtelen, hogy hol kezdjem. Féltem, hogy vajon át fogják-e érezni azt, hogy mit miért tettem, hogy jutottam el egyáltalán idáig. Mikor leültem közéjük, már láttam az arcukon az érdeklődést, a szemükben az együttérzést, és lassanként megszűnt a szorongásom.”

Hogy segítsük oldani a benne levő feszültséget, kértem a fiatalokat, hogy előbb ők mondják el, kik vagyunk, honnan jöttünk, mire keressük a választ ezen a helyen.

Aztán még mindig kissé zavartan elkezdett beszélni N. Megkérdezte, hogy ki-nek volt már kapcsolata drogokkal. És elkezdte a saját élete történetét onnantól, kezdve, hogy milyen jó *anyagi* körülmények közé született, azzal folytatva, hogy szüleivel való kapcsolata nem volt éppen felhőtlen, és képtelen volt megfelelni az apai elvárásoknak. Elmondta, hogy sikeres felvételi után mégsem kezdte meg egyetemi tanulmányait. Ehelyett éjszakai bárók és diszkók lettek munkájának és életének színterei. Vitte, vezette az üzletet. Itt kellett bizonyítania önmaga értékét a vele elégedetlen szülő és a baráti társaság számára egyaránt. Tettelegesséig fajúló házassági konfliktusokat, védelmi pénz miatt verekedő bandák csapásait egyaránt el kellett viselnie.

Nem úgy volt az, hogy először „csak kipróbálásra” belekóstolt. Hanem valóságos szüksége volt a jóra. Vágyott a sok rosszból a jóra, kívánczolt az éjszaka sötétségéből a világosságra. Hiányzott az életéből a szeretet és a gyengédség, a tisztetet és az egymásra figyelés. Elmondta, hogy abban a családi szituációban, amelyben élt, a drog valóban átmeneti *segítség*et jelentett. A meghitt kapcsolat *pótszere* lett. Átmenetileg valóban nagyszerű volt, mert a drog hatása alatt egy brutális házastárs is átmenetileg jó ember lett. Olyan, aki szereti, elfogadja a másikat. Olyan, aki megbocsát, és akinek meg lehet bocsátani. A szer hatására váltak szerethetővé az emberek, és ennek hatása alatt érezhette magát elfogadottnak, és szerethetőnek maga is. Mint amikor gátakat szakít át az áradat, hosszán, nagyon hosszán beszélt. Nem szépítgetett, és nem magyarázta a bizonyítványt:

„Azt szerettem volna, ha látják, hogy a szenvedélybetegeken *igenis segíteni* kell, és nem elhatárolódni tőlük, még jobban kirekeszteni őket. Azt akartam, hogy lássák, a drog csak önmagunk ámfátása, a valóságtól való félelem, aminek gyökereit a gyermekkorból hozza magával az ember. Úgy éreztem, képes vagyok hitelesen megláttatni veliük, hogy a „jó” érzések hamisak, és olyan mélyre taszítják az embert, ahonnt már nagyon nehéz a talpra állás.

7 évig éltem különböző szerekekkel. Mindegyikről úgy gondoltam, hogy valamelyik érzésemet tudja pótolni, és közben fokozatosan tönkretettem teljes életemet és nem kevésbé azokét, akik szeretnek engem. Mire feleszméltem, már itt voltam a börtönben” – mondja N.

A beszélgetés során eljutottunk odáig, hogy valójában mindenki, aki a börtön lakója, a *hitet, a reménységet és a szeretetet* akarja valamilyen *hamis érték illúziójával* pótolni. Hiszen aki csal vagy lop, az abban a hitben teszi, hogy megszerez valamit, amivel ő kevesebb másnál. Majd ha övé lesz, akkor – mondjuk egy értékes autóval, bizonyos pénzüsszeggel - ő is többet ér. Jobban elfogadják majd mások, és ő is jobban meg lesz elégedve magával, mert már neki is van valamije, ami eddig csak a csodált másinak volt. A börtön lakói tehát mindannyian Istent rossz irányban

kereső eltévelyedettek. Istennek olyan gyermekei, akik egy hamis isten által megtevesztett emberek. Egy - az ember erejénél sokkal hatalmasabb - erő csapdájába estek. Így kerültek végül szembe a világi törvényekkel is, és váltak áldozatává a hamis értékeknek, csalóka illúzióknak, kísértéseknek. És ezek nemcsak őket, de mindannyiunkat veszélyeztetnek. Nincsenek falak közé zárva, hanem itt vannak hozzánk egészen közel, itt bennünk. A kérdés csupán az, hogy engedjük-e őket elhatalmasodni, vagy egy még nagyobb hatalomba: Jézus Krisztus Istenébe, a mi szerető mennyei Atyánkba kapaszkodunk.

Érdekes lehet néhány utólagos gondolat a beszélgetéssel kapcsolatban.

N utólagos véleménye a találkozásról:

„Jó volt olyan emberekkel beszélgetni, akiket érdekel a helyzetem és életem. Akik nem ítélkeznek felettem anélkül, hogy meg ne hallgatnának. Örültem, hogy átadhatom „jó” és rossz tapasztalataimat. Remélem, hogy a kísértés idején eszükbe fog jutni mindaz, amit elmondtam az életemről. Én biztos, hogy soha nem fogom elfelejteni őket, mert erőt adtak nekem a nehézségeim között.”

Az iskolánk diákjai közül egy lány mondta:

„A droggal kapcsolatban eddig mindig csak a felszínig, az ajtóig láttunk el. Most először történt meg, hogy beláttunk az ajtó mögé is.”

Íme néhány további vélemény a diákjaink részéről:

„Szerintem megkaptuk azt a ritka lehetőséget, hogy ez esetben ne a saját hibánkból okuljunk.”

„Választ kell találnunk, hogy vajon mit pótol az embernek a drog. A beszámoló szerint önbizalmat, és meghitt emberi kapcsolatokat.”

„Eddig azt hittem, hogy aki megpróbál minden káros szenvedélytől mentes lenni, az biztosan nem válik függővé. Ő bebizonyította számomra, hogy senki nincs biztonságban. Az ember a legnagyobb ellenzóból is könnyen válhat áldozattá. Az a gondolat is megerősödött bennem, hogy az egyszeri kipróbálást, a fogyasztást se engedélyezzék.”

„A beszélgetés során részben magamra ismertem. Mindenki ott él a kíváncsiság, hogy vajon milyen lehet egyszer kipróbálni a kábítószer. Most már biztos vagyok benne, hogy soha nem akarom kipróbálni. Családi helyzete is hasonlít az enyémhez. Én is tudom, hogy mennyire fontos egy kamasz számára a szeretetteljes légkör, a szülők bizalma, odaadása. Megerősített ez a találkozás abban, hogy gyermekemet hitben, szeretetben, harmóniában akarom nevelni.”

„N a droghoz nyúlva próbált boldogságot keresni, mert nem találta meg környezetében a segítő kezet. Nem volt senki, aki a lelkével foglalkozott volna. A farkastörvények közötti élet, a szeretet hiánya volt a droghoz vezető út. A droghoz, majd a börtönhöz.

Sajnáltam, de fel is néztem rá: Ki mert állni, le merte küzdeni belső feszültségét, szegyenét, értékes célokat tűzött maga elé.”

„Hogy N most meg fog keresztelkedni, jelzi számomra azt, hogy megtalálta az utat, amit mindig is keresett. Járt a széles úton, és most a keskenyre kívánczik. Ahogy a bűnbánó tékozló fiúnak, neki is megadatik a megbocsátás, és az új élet.”

Mit is lehetne mindehhez hozzátenni? Csak azt: Úgy legyen! Ámen.

Ordass Lajos

SODRÓDÁS

(2. rész)

1940 nyara

Ha a városban élő ember nagyritkán falura kerül, legalább egyszer igyekszik korán fölkelni, hogy lássa a napfölkelte gyönyörűségét. Koránkelését valóságos hőstettnek érzi, és azt hiszi, mindenki csodálja érte.

Így voltam én is a mostani reggelen.

A nap alig emelkedett a hajnali felhők fölé, amikor a paróchia kapuján kiléptem. A széles utcára keresztben rávetődött a templomtorony árnyéka. A kántorlakás felelől éppen öreg Hetényi Péter bácsi közeledik. Megvárom. Köszönök:

— Jó reggelt, Péter bácsi!

— Jó reggelt, nagytiszteletű főesperes úr! — vizonozza köszöntésemet kissé rekedtes, fáradt hangon, bár rá lehet még ismerni ebben is a hajdani kántorra.

— Az ember maholnap már azt sem tudja, hogyan is szólítson meg téged.

— Édesatyám testi-lelki jó barátjától és atyai jóakarómtól már csak a régi megszólítást kérem.

— Lajos fiam?

— Azt! — Péter bácsi.

Kezemben a színes rózsacsokor.

— Látom, a temetőbe tartasz — mondja.

— Oda. Az este a késői vonattal érkeztem, nem tudtam már kimenni. Most kifelé igyekszem, mielőtt még perzselőre fogja a nap.

— Odakészültem én is — mondja az öreg. — Szétnézek kissé a faiskolában. Régen voltam már kint.

Az a faiskola a temető üres részében van. Meggy-faiskola. Atyám és Hetényi Péter bácsi létesítette. Ők ketten szinte egy időben kerültek ide az egyházi iskolához. Még fiatalon, égőszemű kezdőtanító korukban láttak hozzá. Sokat kísérleteztek, míg végül is megállapították, hogy a rózsási talaj legjobban a meggyfát szereti. De ezt aztán annyira szereti, hogy rápazarolja leggazdagabb áldását. Ők ketten, apám és Péter bácsi, azon voltak boldogok, hogy ezzel a faiskolával kapcsolatosan kapták meg a kissé nehézkes, meglehetősen anyagi gondolkozású falusi presbitérium részéről az első bizalmi szavazatot: ... a presbitérium ingyen bocsátotta rendelkezésükre a temető üresen álló részét a kísérlet céljaira. Mint olyan sokszor későbbi életükben, úgy most is örültek az erkölcsi sikernek. Akkor is beérték ezzel, amikor már az egész falu szépen pénzelt a kiváló minőségű meggyből. Dohogott is emiatt eleget Takó Lajos bácsi, a szűkebb baráti kör harmadik tagja. Kamatszámításhoz szokott észjárásával nem tudott megbarátkozni az erkölcsi siker emlegetésével.

— Bolond ember az, aki a mézes üveget csak kívülről nyalogatja — mondta ismételten is.

De ezzel Takó Lajos bácsi mit sem változtatott a helyzetén. Ők ketten maradtak, akik voltak. Abból a fajtából valók voltak, amelyet Urával együtt olyan sokszor mondott bolondnak ez a világ.

Míg Péter bácsi a faiskolát szemlélgeti, magam a két drága halott sírjára helyezem rózsáimat. A vadrózsák tengerébe az ő szelídített kedves rózsájukat. Aztán letelepszem a sír előtti kis padra. Egy magasra nyúlt széles tujabokor szinte egészen körül fogja a kispadot. Így hűs árnyat ad.

Csendesen eltársalgok halottaimmal. Mert ők csak a külső világ számára némultak el. Mi, így, hármasban, nagyon sokat tudunk egymásnak mondani. Az én szívemből a szóban kifejezhetetlen hála száll feljűk. Az ő szavuk — különös, milyen kevés hatalma van a szülői szív szeretetén a halálnak — máig is az, ami életükben volt. Édesanyám lelkéből a féltés beszél. Komoly férfitanács édesatyám minden egyes szava.

Meg se tudnám mondani, mennyi ideje ülök már itt. Úgy látszik, az idő sem olyan nagy úr itt a temetőben, mint a kerítésen kívül.

A temetőút söderjén léptek zaját hallom. Péter bácsi öreges léptei ezek. Lassít. Majd valahol — nem messze — megáll. Világos: nem akar zavarni. Csak akkor indul el újra, amikor feléje fordulok. Mindketten ráérünk. Az öreg letelepedik melém a padra.

Valami melegség járja át szívemet. Milyen nagyon is szeretem ezt az öreg melegszívű embert!

Élesebben nézegetem. Még mindig nem szól. Úgy látszik, lélekben most ő beszélget a régi baráttal. Összeszorul a szívem, amikor ezerbarázdás arcán, ott, a szája szögletében észreveszem azt a keserű vonást, amely eddig nem volt ott. Soha azelőtt nem láttam.

Hosszan hallgatunk. Míg végre Péter bácsi töri meg a csöndet:

— Nekik jó! Én itt maradtam. Az Úristen itt felejtett. A világban megint háború van. Aztán meg itthon is olyan sok minden történik, amit én már nem értek meg.

Érzem, az öregnek most ki kell öntenie a szívét. Nem zavarom hát. Ki tudja, mióta várja már az alkalmat, hogy szóba önthessen mindent, ami nyugtalanítja! Ott-hon nincs erre alkalma. Lányának, Boriskának, nem mondhatja. Van annak magának is elég baja, szegénykének. Minek szaporítaná még ő is?!

Döcögve bár, de megindul a szava:

— Nyugtalanokodnak a községházán. Tudod, milyen gyöngye kezű ember Sík Ede. Az írnok lett a hangadó. A segédjegyző is — nem tudom, mit eszik rajta — csatlósául szegődött. Ismered az írnokot: Boross Lacit. Tanítványom volt. Nem sok örömem telt benne. Butuska volt szegény. Hát ez a Boross Laci a mostani divaton elindulva az őseit kezdte kutatni. Talált köztük egy német nevűt is. Azt mondják, azóta esküszik a németekre.

— A múltkorában — folytatja Péter bácsi — már az egyház ellen is beszélt. Nem mondom, nyíltan éppen nem lázított, de szava aligha lehet kétértelmű. Ott sétáltunk el a templom előtt. Szemével a tornyot méregette az írnok. Aztán azt mondja: Bolondok voltak azok a régiek, hogy ennyi építési anyagot pazaroltak. Ahány

szegény ember van a faluban, az mind kibővíthetné a lakását azzal a sok téglával, amelyet haszontalanul beleépítettek ebbe a toronyba. Így nem is kellene a szegény parasztnak rászorulnia a nagyurak megalázó koncára.

Ez a szó belém hasított. Tehát azt a keresztyén szeretetet, amely Szabados Imrusékat fölkarolta, ilyen szemmel is lehet nézni!

— Aztán hallgat-e rá valaki a faluban? — kérdezem.

— Hiszen éppen itt a baj. Gulyás Pista tanító sülve-főve együtt van vele. Azt mondja, hogy ő szereti a bátor szavú embereket. De ami még ennél is nagyobb baj: hallom, hogy a doktorné sem fér meg a bőrében. Mikó doktorról — hiszen tudod — mindig is nehéz volt megállapítani, hová is húz. Az ugyan bizonyos, hogy a templomot mindig kerülte, és az egyházon sokszor gúnyolódott. A babona fellegvárának mondta. Ő maga nem tesz semmit Boross Laciék bolondságaiért. Azt azonban szótlanul elnézi, amit a felesége csinál. Tudod, fiam, ez azért nagy baj, mert az az asszony okos asszony. Nélküle ugyan nem sokra mennének Borossék. Mert azok csak üresen fecsegnek. De a doktorné ügyesen kezeli az embereket. A fiatalságot vasárnap délutánonként összegyűjti szórakozásra. Kirándul velük. Olyankor énekelnek. És azt mondja a fiataloknak, hogy minek az a gyülekezeti ház annak a néhány vénasszonynak, aki mostanában odajár. Ifjúsági otthont kellene abból csinálni.

— Aztán meg a múltkoriban szörnyű szerencsétlenség történt a faluban. Jáger Pál asztalosék lánya labdával játszott az udvaron. Amint fölhajította, a labda belehullott az eresz esőcsatornájába, majd legurult a csurgó alatt álló esővizes hordóba. A kislány ki akarta venni onnan a labdáját, de belefordult a vízbe, fejfelé, és mielőtt valaki is észrevette volna, belefűlt. A doktorné az eset után sorba járta az asszonyokat azzal, hogy a felügyelet nélkül maradt gyermekeket gondozásba kell venni. Csináltak is valamit az óvodában. A doktorné úgy hívja azt, hogy "napközi otthon". Mondom: ügyes asszony! Csak ne ezekkel az üresfejűekkel tartana!

Az öreg még nem jutott a végére. Kis pihenő után így folytatja:

— Nyugtalanít az is, hogy mennyire lázít az írnok Kerekes Jenő bérlő ellen. Ha az egyház dolgában azt mondtam, hogy nem izgat nyíltan, hát ebben a dologban egyáltalában nem tesz lakatot a szájára. A múltkorában is egész véresszájúan kelt ki a bérlő ellen. Azt mondja, hogy most az egész világon sorra leszámolnak a zsidókkal. Ez a bérlő pedig — így mondja Boross Laci — ahelyett, hogy csöndesen meghúzná magát, a világ minden tájáról idecsődíti a rokonságát. Nem elég, hogy a felesége pereputtya Németországból idejött, és évek óta itt él már. De úgy látszik, az ausztriai és fölvidéki rokonok is rossz fát tehetek a tűzre, mert amióta Hitler oda is bevonult, ezek is patkánymódra mind idecsődültek. Annyian vannak már, hogy majd szétvetik a bérlőlakás falait. Sőt az a bolond Szemző Géza még a kastélyban is helyet adott nekik. Így lázít Boross.

Öreg Hetényi Péter bácsiból, keserűn bár, de csöndesen folyt a szó. Közben azonban velem valami egészen szokatlan és különös dolog történik. A szavakat fölfogja a fülem. Közvetíti is az agyamig. Megértem, amit mond. De fölébresztett gondolataim valahol a messze jövőben száguldanak, és szemembe dermesztő látomást ültetnek. Mintha Hetényi Péter bácsi minden szava csendesesen csobog, keserű ízű víz volna. A föld nem issza magába ezt a vizet, hanem az gyűlik, gyarapszik. Először ellepi előttem a sírt. Aztán a temetőt. A falut is. Majd a végtelenbe húzódik, és én úgy ülök itt, mintha valami világtenger kellős közepére tett volna

le egy láthatatlan kéz. Viskókat látok összerogyni, amint az árvíz alámossa őket. A nagyra duzzadt hullámokat viharos szél paskolja. Nem messze tőlem még kiemelkedik a falu fehér templomtornya, de a szennyes ár már azt is bemocskolja. A hullámok, rohamot roham után intézve, ostromolják az anyaszentegyház tornyát is.

Valami olyan sajátságos erővel szorítja össze a szívemet.

Némán ülünk egymás mellett. A nap átér már a tujabokor fölött, és perzselőn süti a tarkómat.

Talán ezért van ez a szörnyű nyomás rajtam.

A temető kapujában elbúcsúzom az öregúrtól. Ő hazafelé csoszog. Én meg Szabadosék felé tartok. Csonkának érezném itthoni látogatásomat, ha legalább néhány szót nem váltanék ezzel a régi pajtással.

Az egyik sarkon majdnem beleütközöm Gál Ágnesbe. Ha jól tudom, az urát Molnár Jánosnak hívják. Kopasz Molnár Jánosnak. Ő maga ugyan nem kopasz ember. Az apja az volt. És szegény is volt az apja. Nem hagyott mást örökségül a fiára, csak ezt a nevet. No, ez is valami! Szóval ott állt előttem Gál Ágnes. Fialat asszonynak számítana még, de bizony alaposan elnyűtt asszony.

— Jaj, de jó, hogy találkozom a tisztelendő úrral — mondja látható örömmel. Olyan hamarosan elutazott tavaly a tisztelendő úr, hogy meg sem tudtam köszönni, amit a gyermekeimért tett. Mondták a szomszédok.

— A maga gyermekei voltak? Remélem, jól vannak.

— Jól, hála Istennek! tetszik tudni, a doktor úr felesége valami otthont csinált az ilyen gyerekeknek. Olyan áldott jó asszony az! Gondol a szegény ember gondjával! Az én kis pulyáimat is bevette oda. Most ott vannak, amíg mi az urammal munkában vagyunk.

Még tavaly nyáron beszélgettem Hegyi Sándor feleségével arról, hogy édesanyám hogyan tanítgatta nyaranként a falusi lányokat kézimunkára.

Örömmel lep meg, amikor belépek hozzájuk a koradélutáni órán, hogy az egész széles folyosón kis fonott székeken ott ülnek a kislányok.

Furcsa ez a mai napon. Mintha valami varázslat úzne játékot velem. Most meg úgy érzem, mintha az a bizonyos láthatatlan kéz vagy húsz évvel a múltba ültetne vissza. Itthon vagyok a szülői háznál. Diákiú vagyok ismét, és hazajöttem vakációra. A lányok olyan nagyon ismerősök. nagy buzgósággal próbálgatják a nehez új tudományt. Az egyik csöppnek még a nyelve is kint mozog, míg a kötőtűkkel bajlódik. Észre sem veszi, hogy bizony jó volna zsebkendőt használnia. Vagy, ha észre veszi is, hát nincsen harmadik keze, és bajos volna most a tút letenni. Nézegetem őket. Igazán boszorkányság! Hiszen ez a kislány ott Galambos Bözsike! Odategyek hozzá, és megcirógatom pufók arcocskáját. Úgy kérdelem:

— Hogy hívnak téged, kislányom?

— Bözsikének.

— Milyen Bözsikének?

— Nagy Bözsikének.

— Édesanyád — ugye — Galambos Erzsébet?

— Az — mondja —, és nagy szemmel csodálkozik rám, miért is hívnák másnak az édesanyját, és mi különös van abban, hogy így hívják.

Érdekes emlékem támad. És mivel a lányok úgyis mind kíváncsian nyújtják a nyakukat, azon melegében el is mondom nekik emlékeimet.

— Vagy húsz évvel ezelőtt is így ültek itt az akkori leánykák. Egyik délután amarról nagy fekete felhő kerekedett, és hamarosan szél is támadt. Villámlott. Mennydörgött. Olyan hirtelen jött mindez, hogy még a legközelebb lakók sem tudtak már hazaszaladni. Innen néztük a zivatart. Volt olyan lányka is, aki félelmébe még bele is sápadt. Még olyan is volt, aki sírt. Édesanyám alig győzte vigasztalgatni. Ott az udvaron, a kapu mellett állt akkor egy magos akácfa. Hát, amint a zivatar közeledett, egyszerre csak "BUMM!" — irtózatos hangosan belevágott a villám abba az akácába. Menten kétfelé vált a fa. Volt ám nagy riadtság!

— Ez a történet azért jutott eszembe, mert akkor Nagy Bözsike anyukája is úgy megijedt, hogy fonott kis székével együtt fölborult.

Az apróságok a történeten jót kuncognak.

— Bözsikém! Kérdezd meg majd otthon anyukádtól, hogy emlékszik-e még arra az esetre. Ti többiek is megkérdezhetitek otthon, mert mondom, hogy sokan voltunk itt akkor. Lehet, hogy még másvalakinek az édesanyja is emlékszik rá.

Mielőtt elmegyek a lánykáktól, látom ám, hogy az egyik kócos, szőke lányka nézi ám az eget, amerre mutattam, hogy akkor onnan jött a nagy felhő.

Hegyí Sándor azt indítványozta, hogy amíg felesége foglalkozik még a kislányokkal, üljünk ki a kis kerti filagóriába. Ott zavartalanul beszélgethetünk.

Szeretem ezt a Hegyí Sándort. Mert van benne valami abból, amit édesapámnál és Hetényi Péter bácsinál láttam, és amit az ember mind ritkábban fedez föl a mai egyházi tanítóknál. Többek között rokonszenves benne az a tiszteletadó hang is, amellyel elődeiről beszél. Használja nyílt értelmét, és a szíve valahogy meleg az egyház ügye iránt.

— Igazán örülök annak, hogy Annuska belevágott ebbe a munkába — kezdem a beszélgetést.

— Mindketten szeretnők folytatni azt a jót, amit elődeink csináltak itt a faluban. Annus mondja, hogy öröm a lányokkal foglalkozni.

— Hálás is a nép, ha látja, hogy gyermekeit önzetlenül szereti valaki.

Van a tanító arcában valami, ami ezt a kérdést váltja ki belőlem:

— Vagy talán más tapasztalatod van, Sándor?

— Nem! Nem! — tiltakozik élénken. — Az emberek jók. De az igazság azért mégis az, hogy nem mindenki örült a faluban, amikor Annuska összegyűjtötte ezeket a lánykákat.

— A doktornéről beszélsz? — kérdezem.

— Róla. Meg Borossról. Hallottál már erről valamit, esperes uram?

— Egyet-mást. Igaz, nem Annuska kézimunka-iskolájával kapcsolatban. Erre csak következtettem.

— De elmondom neked — folytattam —, hogy ma délelőtt a temetőből jövet találkoztam Gál Ágnessel, kopasz Molnár feleségével. Az lelkendezve beszélt a doktornéről meg a napközi otthonról.

— Félek, hogy van ebben a nagy buzgóságban valami, ami nem lesz a falu javára — mondja Hegyí Sándor.

— Mire gondolsz?

— Hát, hogy a doktorné Boross Lacival csinálja ezt. Boross a tavasszal nekem jött, hogy tanító létemre minek butítom a gyerekeket a vasárnapi iskolában.

— Gondolod, hogy az egyház ellen dolgoznak?

— Félek tőle. A doktorné a napközi otthonos gyerekeket, de meg általában is a fiatalokat vasárnap délután szokta kirándulásra vinni. Vagy két hete azonban mindjárt reggel vitte őket, egész napos kirándulásra. Könnyen lehet, hogy szándékosan tartják őket távol a templomtól.

— Látsz valami más jelet is ezenkívül, ami ezt az aggodalmadat megalapozza? — kérdezem.

— Ha van időd, esperes uram, akkor szeretnék erre a kérdésedre részletesebben válaszolni... Lehet, hogy lesz majd a mondanivalómban bírálat az egyházzal szemben, de bízom abban, hogy nem értesz félre. Hiszen tudod, esperes uram, hogy szívből szeretem az egyházat.

— Tudom, Sándor, beszélj nyugodtan.

— Sokszor látom úgy a dolgot, hogy az egyház nem tartott lépést az idővel. Ebbe a mondatomba nem viszek politikai ízt. Borossék is sűrűn mondogatják ezt, de én nem úgy értem a dolgot, ahogyan ők mondják. Én csak azt tartom, hogy az egyház nem mindig ismerte föl az alkalmakat, amikor szeretetben kellett volna szolgálnia. Az elődeink erre még jobban figyeltek. Jó öreg Sántha Gusztáv nagytiszteletű úr igazán nagyot alkotott, amikor a gyülekezet szép árvaházát fölépítette. Igaz, hogy ezzel terhet rakott a gyülekezetre, de érdekes, hogy ezzel a megerhelessel meg is erősítette a gyülekezetet. Aztán az is jó volt, hogy a tanítók idekötöztek a falu embereit az egyházi iskolához. Kit gazdasági tanácsadással, kit a méhésszettel, kit gyümölcsstermesztéssel. Vagy — amint édesanyád is tette — a lányokat a kézimunkával. Úgy érzem, nem lett volna szabad ennél megállni.

Hallgatom Hegyit, mint folytatja:

— Kora tavasszal itt volt nálam Etelka húgom. Diakonissza. Azt hiszem, ismered is.

— Ismerem.

— Néhány napi pihenőre jött. Amikor a déli szünetben a gyermekek hazamentek az iskolából, Etelkának föltűnt, hogy néhány gyerek itt maradt. Tanyán laknak. Nem tudnak az ebédszünetben hazamenni és visszajönni. Elbeszélgetett velük. Ami nekem sohasem jutott eszembe, megkérdezte tőlük, mi az ebédjük. Még azt is, mit reggeliztek otthon. Hiába, nőknek az ilyesmihez több szívük van. Mondom: szégyelltem magamat, hogy én ezt eddig sohasem kérdeztem meg tőlük, mert akkor már régebben tudtam volna, milyen sovány kosztot ének. Azt mondja akkor nekem Etelka, hogy ilyen gazdag gyülekezetnek nem jelentene megerősítést, ha ízes és tápláló egytáléltelt főzetne ezeknek a gyerekeknek.

— Igaza van a húgodnak.

— Igaza. Etelka egészen föllelkesített. Azon melegében át is mentünk Bödecs nagytiszteletű úrhoz. Előadtuk neki gondolatunkat. Látod, esperes uram, Bödecs nagytiszteletű úr igazán derék pap. Mégis, mintha félt volna ettől az újítástól. Én nem tudom mindenestől elfogadni a nézetét. Azt mondta akkor: "Az egyház föladata az ige hirdetése." Nem mondom én, hogy a nagytiszteletű úr elzárkózott tervüinktől, csak annyit mondok ezzel, hogy nehézkes. Fölhatalmazott, hogy megpróbáljam a tanyasi gyermekeknek ezt az étkeztetését.

— Hogy Bödecs nagytiszteletű úr nehézkes — folytatja tovább a tanító —, azt már mások is megtapasztaltam. Igazán nagyon szép szokás itt a faluban, ahogyan a gyermekágyas asszonyokat segítik. Ebédet visznek, takarítanak, és egyéb segítséget is adnak nekik fölváltva. Néha két hétig is. Amikor tavaly nálunk megérkezett a Kicsi, úgy ellátták az asszonyok Annust, hogy még a kisujját sem kellett megmozdítania. De a télen arra lettem figyelmes, hogy a kis Körösi Rozika már több napja hiányzik az iskolából. Meglátogattam Körösiéket. Nem volt a kis Rozikának semmi baja, csak kistestvérkéje lett. És neki kellett főznie, mosogatnia, takarítania, sőt még ezenfölül gondoznia kellett a másik két kistestvérét is, amíg az édesanyja "beteg". Pedig alig múlt el kilencesztendő az a kislány. Akkor említetem a dolgot Bödecs nagytiszteletű úrnak. Mondtam neki, hogy ilyen esetekben a jómódú rokonokat az egyháznak kellene pótolnia. Presbiterek feleségei, nőegyesületi tagok bizonyosan szívesen elvégeznék ezt a feladatot. Tudom, Bödecs nagytiszteletű úr nem szeretetlen, de megint csak azt mondom: nehézkes. Akkor azt mondta, fontolóra veszi a dolgot. De azóta sem tette szövé.

— Az iskolai étkeztetést sikerült megcsinálni?

— Sikerült. Várakozáson fölül. Még Etelka húgommal indultam el a hívek látogatására. Szívesen, örömmel adtak össze mindent, ami szükséges. Voltak olyanok is, akik mindjárt rá akarták venni Etelkát arra, hogy maradjon itt, és vezesse ő azt az étkeztetést. De Etelka fölvilágosította őket, hogy ő más kiképzést kapott, ő betegeket ápol a kórházban. Azokat nem hagyhatja ott. De van az anyaházban olyan diakonissza is, aki ilyen szolgálatot vállalhat. Maguk a hívek kérték a nagytiszteletű urat, hogy kérjen diakonisszát. Ők sorkosztolással gondoskodnak ellátásáról. Így került ide nemrég a mostani diakonissza: Juliska testvér.

— Nagyszerű! Gratulálók!

— Ilyen vargabetű után most válaszolok a kérdésedre, esperes uram, hogy látok-e más jelet is, mely Boross és a doktorné egyházellenességére mutat.

— Nem tetszik nekik a diakonissza idejövetele?

— Nem tetszik nekik. Fújnak rá, mint a macskák. Szegény Juliska testvérnek eddig alighanem több volt itt a keserősége, mint az öröme.

— Értem. Bántja őket, hogy az egyház ráébred szolgálatára.

— Kár, hogy a napközi otthon megszervezését elmulasztotta az egyház. Ez most már átcsúszott az ő kezükbe. Pedig megnyugtatóbb lenne, ha ott Jézus Krisztus szolgálatában állnának a vezetők. Nem hiszem, hogy tévednék, amikor úgy látom, hogy ott nem annyira a gondozás nélkül maradt gyermekeket akarják védelmezni, mint inkább az a szándékuk, hogy magukat a gyermekeket és rajtuk keresztül a szülőket is ki akarják vonni az egyház befolyása alól. Hogy hová viszik — őszintén szólva — nem látom világosan. De hogy ezzel nem szolgálják az ország javát, azt gyötrőn sejtem. Pedig mindenfelé ezt hangoztatják.

Egy és ugyanazon a napon az egyház két tanítójának véleményét hallottam. Az egyiknek a szeme a múltba néz. A másik a jövőt kutatja. De a jelenről teljesen meg-
egyeznek a véleményük.

*

Másnap reggel nagy dübörgésre ébredek. Kinyitom a spalettát. Harckocsik. Német harckocsik, végláthatatlan sorban. Felöltözöm. Bödecs Ferit már dolgozószo-

bájában találom. Mindig is korán kelő ember volt. Az ablak nyitva, de ő írósztala mellett ül. Velem együtt aztán az ablakhoz áll. Szótlanul nézzük egy darabig az elvonuló, félelmetes katonai erőt. Aztán azt mondja Bödecs, hogy ez itt már valósággal megszokott látvánnyá vált. Hetek óta tart. Németország „tancsapatokat” küld Romániának, mert az „kérte” tőle.

A kép megborzongat. Hasonlót láttam már egyszer-máskor a mozi híradófilmjén. De így félelmetesebb.

Megint hosszan hallgatunk, amíg meg nem döbönt Bödecs hangja. Ez az ember alighanem a gondolataimban olvasott:

— Mit gondolsz, Lajos, mi lesz itt, ha ezek vert sereg módjára özönlének majd erre vissza?

Aztán kettesben az egész délelőttöt végigbeszélgetjük. Világpolitikáról, apró falusi eseményekről, egyházi ügyekről esik szó. Kint szüntelenül dübörögnek a harckocsik.

Delet harangoznak.

Bödecsné nyugtalanul szól be értünk:

— Készen van már az ebédünk, és az a gyerek még mindig nincs itthon.

— Hát hová ment?

— Biciklin ment el.

— Nekem nem szólt, hogy elmegy — mondja Bödecs.

— Látod! Mindig mondtam neked, hogy ne vedd meg a gyerekek azt a biciklit.

— Hát, ha annyira odavolt érte!

Az ebéd nyomott hangulatban telt. Fokozódó idegesség ült mindenkin. Nem hallottam még Bödecsné ilyen élesen beszélni. Szelíd asszony különben.

Kevés meggyőződéssel, inkább csak azzal a szándékkal, hogy az idegességen valamit enyhítsek, indítványozom:

— Nézzünk szét az utcán. Hátha valaki látta a fiút.

De bizony késő délután lett, mire a gyerek hazavetődött. Étlen, kócosan, porosizzadtan. De a szeme ragyogott.

— Hol voltál, Feri? — kérdezi az apja szigorral.

— Mentem a katonákkal.

..... Igen. .... Azt szokták mondani, hogy a világot nem lehet új háborúra uszítani. Lehetett. Egy éve lesz idestova, hogy újra folyik a szörnyű vérontás. Az öregek között talán van, aki még most is borzadva gondol a húsz év előtti élményekre. De a fiatalok! ...! ... Nekik a felnőttek játéka kell. Akkor is, ha még oly véres is!

Vasárnap délután van.

A délelőtti istentisztelet után többekkel beszélgettem. Sajtár Péterrel is. Az anyja felől érdeklődtem. Mondja, hogy beteg. A derekát fájlalja. Legjobban leánynevére emlékszem: Varga Rózsának hívták. Akkor volt nálunk, amikor kishúgom járnit tanult. Nem volt ő szolgálólány. Szüleimnek nem telt szolgálóra. De rövidebb-hosszabb időre szívesen odajöttek hozzánk a lányok segíteni. Még a jobb módúak közül is. Édesanyám nemcsak kézimunkára tudta őket megtanítani, hanem konyhakertészetre, főzésre, befőzésre, néhány jól használható háziipari ügyességre és még sok más egyébre is. Rózsit nagyon szerettem. Ő is engem. Úgy szokott velem

még most is beszélni, mintha egy kicsit pótmamám volna. Megígértem Sajtár Péternek, hogy délután meglátogatom az édesanyját.

Sopánkodik ám szegény, amint belépek, hogy délelőtt nem tudott elmenni a templomba.

Aztán — nem tudom én, hányadszor már, de — elmondja:

— Jaj, drága Lajoskám! Én mindig tudtam, hogy pap lesz! Már kisfiú korában fölállt egy székre, és úgy prédikált. Azt is tudtam, hogy híres pap lesz. De hogy még a városba is elviszük, azt azonban már nem gondoltam volna. Úgy sajnálom, hogy e miatt a rossz derekam miatt nem tudtam ma elmenni a templomba, pedig a gyerekek is megmondják, milyen régen készültem már erre a vasárnapra.

Mikor végül szóhoz jutok én is, rövidre fogva elmondom neki a délelőtti prédikáció tartalmát. És imádkozom.

Rózsi hálálkodik:

— Jaj, köszönöm, drága Lajoskám! Úgy érzem most magamat, mintha templomban lettem volna. Mégis teljesült hát a kívánságom!

Közben szemével int a menyének, hogy kínálja már a kalácsot. Mikor az hozza és elem teszi, Rózsi újratekdi:

— Vajas-morzsás kalácsa! Mindig azt mondta az én Lajoskám, hogy senki sem tud olyan jó vajas-morzsás kalácsot sütni, mint én. Igaz, hogy ezt nem én sütöttem, hanem a Juli, de én tanítottam meg. Biztosan lesz is olyan, mint az enyém szokott lenni.

Mondja-mondja Rózsi a magáét. Én, míg a kalácsot majszolgom, szétnézek a szobában. Az egyik sarokban, díszes helyen egy meglehetősen kopott kitömött fécánkakas. Különös, hogy alig tudok ebben a faluban valahol is megfordulni anélkül, hogy valami ne figyelmeztetne édesapámra. Most ez a fécánkakas is. Mert ezt ő lőtte, és ő is tömte ki. Milyen nagy ember is volt az a szegény falusi tanító! Pénze sosem volt, de emiatt soha panaszt nem hallottam a szájából. Vadászott is. Nem úri passzióból tette. Sok volt a gyermek, egyszerűen kellett a falat az asztalra. Mindennap nagyon sok és nagyon éhes száj ülte körül azt a hosszú asztalt. Pénztelensége ellenére is mindig gavallér volt az édesapám. Ha esküvőre hívtak bennünket — mint Varga Rózsi esetében is —, vállára vette a puskát, fécánkakast vagy valami szép más madarat lőtt, otthon szakértő művészettel kitömte, és a sok olcsó vásári holmi helyett azt küldte el nászajándékba. Egy patron árát költötte, egy délutáni munkát áldozott rá, de a legfejedelmibb nászajándékot mégis ő küldte.

Sorsszerű ez, hogy ezen a nyáron minduntalan összeakadok Boross Lacival?

Most, hogy a beteglátogatóból hazafelé tartok, az iskolaudvar vaskerítése mellett haladok el. Ott bent az udvaron leventefiúk. Boross Laci, félig civilben, félig katonaoöltözetben, fécántollas katonasapkában, éppen egy fiút ver. A gyerek alig lehet 14-15 évesnél több. Még el is vágódik a gyerek. Boross belerúg.

Megállok a kerítésnél.

A másik leventeoktató odamegy Borosshoz. Nyilván megmondja neki, hogy ott vagyok.

Boross hátrafordul. Az igazságtalanságon tetten ért ember durvaságával szólal meg:

— Talán nem tetszik?

Nem válaszolok, csak a kezemmel intek, hogy jöjjön közelebb a kerítéshez. Megérti, és odajön.

— Nézze, írnok úr — mondom neki higgadtan — nem akarok én itt ordibálni. Csak azért kértem ide, hogy figyelmeztessenem: Magának nem szabad ezt csinálnia.

Durvul.

— Én sosem szóltam bele az esperes úr dolgába! Ne szóljon bele hát az esperes úr se az én dolgomba!

— Ha így bánik a község ifjúságával, akkor kötelességem szólni, különösen, ha a saját szememmel láttam.

Nem tudom, szándékosan sérteget-e, vagy csak az elvadult düh szól belőle, de szemembe vágja:

— Ha tetszik, jelentsen föl!

— Nézze, írnok úr — mondom, és uralkodom magamon — én nem szoktam besúgással foglalkozni. Árthatnék magának. Az egyházmegyénél elnöktársam éppen a belügyi államtitkár úr. De én nem ártani akarok magának. Szavamból kiérezhetné a jó szándékú figyelmeztetést. Írnok úr is nagyon jól tudja, hogy a község lakossága ellenszenvvel viseltetik a levante-intézménnyel szemben. Nem gondolom, hogy az ilyen bánásmód alkalmas volna ennek az ellenszenvnek a leküzdésére.

— Tanuljon tiszteletet az a csirkefogó!

— Azt sem hiszem, hogy a tisztelet kivívásának ez volna az útja.

Boross kis ideig nem válaszol. Már-már abban a hitben ringatom magamat, hogy sikerült észre térítenem az írnokot, amikor megszállottsága új kitörésre készítette:

— Lesz itt még más világ is, amelyben nem a papok dirigálnak!

Beláttam, hogy itt csatát vesztettem. Lenyelem a bántást, és szótlánul tovább megyek.

Talán majd észre tér.

De a kérdéstől, melyet utolsó mondata keltett életre bennem, már nem tudtam szabadulni. Lehetséges volna az, hogy a világ és benne ez a kis falu is olyan jövő felé haladjon, amelyben ennek az írnoknak lenne igaza?

(Folytatása következik.)

Zusammenfassung

Unsere Sommerfolge beginnt mit der Predigt von Pál Zászkaliczky sen. aufgrund Psalm 91,9-12.

Am 18. Februar im Friedhof zu Sopron nahmen wir Abschied von unserem Bruder, Pfarrer i.R. Sándor Magassy sen., Mitglied unseres Redaktionsausschusses. Aus diesem Anlass bringen wir die Denkrede von János Ittzés, die Beerdigungspredigt von Gábor Ittzés, aufgrund Psalm 130., die persönlich klingenden Erinnerungen von Dorottya Isó, sowie eine kurze Auslegung des Verstorbenen mit dem Titel: Alttestamentliche Texte auf evangelischen Kanzeln.

Unsere Studienspalte enthält den Vortrag von István Hamar unter dem Titel: Der Mensch im Lichte der biblischen Schöpfungsgeschichte, sowie einen Artikel von Lóránd Boleratzky über die Problematik der Vollziehung der kirchlichen Beschlüsse. Unsere Rundschau spalte möchte einen Überblick von den verschiedenen Pfarrerdienstleistungen zeigen: den Schuldienst von László Keveházi, Vilmos Fischl's Dienst am Flugplatz, Ferenc Simonfay's Spitaltätigkeit, Militärpfarrerdienst von Sándor Magassy (jun.) und Gefängnispfarrerdienst von Attila Jánosa.

In unserer jetzigen Nummer setzen wir die Erzählungsserie Sodródás (Mitgerissen) (Sommer 1940) von Lajos Ordass fort und bringen einige Gedichte von Eszter Kertész und László Scholz.

Summary

Our summer issue opens with a sermon from Pál Zászkaliczky Sen. on the basis of Psalm 91, 9-12.

On 18 February we took leave at the cemetery in Sopron of Sándor Magassy Sen., retired pastor, member of our editorial board. Upon this occasion we bring the commemoration from János Ittzés given at the funeral, the burial sermon from Gábor Ittzés on the basis of Psalm 130, personal recollections from Dorottya Isó and the short paper from the deceased titled Old Testament Texts from Lutheran Pulpits.

In our Studies column we can read the lecture of István Hamar titled Man in the Reflection of the Genesis, and the writing of Lóránd Boleratzky about the problem of enforcing the church regulations.

Our Panorama column aims at giving an overall view of the specialized pastoral services: László Keveházi gives account of the school pastoral work, Vilmos Fischl of that at the airport, Ferenc Simonfay of the hospital, Sándor Magassy Jun. of the army and Attila Jánosa of the prison.

In this issue we continue the novel series titled Drifting from Lajos Ordass (Summer, 1940), and we also bring a few poems from Eszter Kertész and László Scholz.

E SZÁMUNK SZERZŐI

<i>Dr. Boleratzky Lóránd</i> ny. ügyvéd, egyet. magántanár	Budapest
<i>Fischl Vilmos</i> lelkész	Csővár
<i>Hamar István</i> ref. lelkész	Szolnok
<i>Isó Dorottya</i> lelkész	Veszprém
<i>Ittész Gábor</i> ny. lelkész	Győr
<i>Ittész János</i> püspök	Győr
<i>Jánosa Attila</i> lelkész	Győr
<i>Kertész Eszter</i> tanár	Budapest
<i>Keveházi László</i> ny. lelkész	Köszeg
+ <i>Id. Magassy Sándor</i> ny. lelkész	Budapest
<i>Magassy Sándor</i> lelkész, alezredes	Szentendre
+ <i>D. Ordass Lajos</i> püspök	Budapest
<i>D. Scholz László</i> ny. lelkész	Budapest
<i>Simonfay Ferenc</i> ny. lelkész	Mende
<i>Id. Zászkaliczky Pál</i> lelkész	Budapest

***

Szeretettel ajánljuk Olvasóink figyelmébe alábbi kiadványainkat:

<i>Ordass L.:</i> Nem tudok imádkozni	550,-
<i>Ordass L.:</i> A keresztfa tövében, Nagyheti áhitatok	150,-
<i>Ordass L.:</i> Vádirat, Korrajz	40,-
<i>Ordass L.:</i> Jó hír a szenvedőknek, Prédikációk	400,-
<i>Ordass L.:</i> Akikkel az Úton találkoztam	400,-
<i>Ordass L.:</i> Útravaló az év minden napjára	1.190,-
<i>Ordass L.:</i> Gondolatok a Filemon levél olvasása közben	100,-
<i>Giertz Bo-Ordass:</i> Hitből élünk	400,-
<i>Ordass-Lyngar:</i> A fáklya, Ifjúsági áhítatoskönyv	300,-
<i>Terray L.:</i> Nem tehetett mást, Ordass Lajos életútja	150,-
<i>Scholz L.:</i> Tisztítsd meg szívedet	100,-
<i>Scholz L.:</i> Két sugárzó igazgyöngy, Írásmagyarázat	150,-
<i>Scholz L.:</i> Elveszett és megtaláltatott	130,-
<i>Ritter-Tekus:</i> A lelkipásztor imádsága	100,-
<i>Sólyom J.:</i> Hiszem-tudom, Bevezetés az egyház tanításába	280,-
<i>Boleratzky L.:</i> Aki mindvégig állhatatos maradt	600,-
<i>Virág Jenő:</i> Dr. Luther Márton önmagáról	700,-
<i>Luther M.:</i> 14 vigasztaló kép	160,-
<i>Botta I.:</i> Dévai Mátyás, a magyar Luther	120,-
<i>Vajta V.:</i> Hit és élet összecsengése	40,-
<i>Jung E.:</i> Hogyan vezesse a vasárnapi iskolát?	300,-
<i>Maróthy J.:</i> Szegények szíve, Novellák	500,-
<i>Kendeh-Newman:</i> Jöjj Jézushoz! Evangelizáló füzet	100,-
<i>Rözse I.:</i> A halál árnyékának völgyében	500,-
<i>Boleratzky L.:</i> A miskolci evangélikus jogakadémia	40,-
<i>Boleratzky L.:</i> A miskolci jogakadémia tanárai	200,-
<i>Boleratzky L.:</i> Evangélikus egyházjog I.+II. r.	1.300,-
<i>Kaj Muuk:</i> Három dráma	600,-

A Keresztyén Igazság évi előfizetési díja 1000,- Ft + postaköltség.

Külföldre 8€. Egy szám ára 250,- Ft.

Folyóiratunk és kiadványaink megrendelhetők:

Ordass Lajos Baráti Kör

1114 Budapest, Bocskai út 10.

Postacím: 1163 Budapest, Bodnár u. 29.

